

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार-ब

वर्ष १, अंक १०४]

मंगळवार, सप्टेंबर १५, २०१५/भाद्रपद २४, शके १९३७

[पृष्ठे ५२, किंमत : रुपये ९.००

असाधारण क्रमांक २२५

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र अधिनियमान्वये तयार केलेले
(भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त) नियम व आदेश.

सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग

मंत्रालय विस्तार, हुतात्मा राजगुरू चौक, मादाम कामा मार्ग,

मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ११ सप्टेंबर २०१४

अधिसूचना

महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६०.

क्रमांक सीएसएल. २०१३/प्र. क्र. ६३९/१३-स.—महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० (१९६१ चा महा. २४) याच्या कलम १६५ च्या पोट-कलम (१) आणि (२) द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या आणि त्याबाबतीत त्यास समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून आणि निवडणुकांबाबतच्या विद्यमान सर्व नियमांचे अधिक्रमण करून, महाराष्ट्र शासन राजपत्र, असाधारण, चार-ब, दि. २० ऑगस्ट २०१३ यामध्ये प्रसिद्ध केलेली शासकीय अधिसूचना, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग क्रमांक : सीएसएल. २०१३/प्र.क्र. ६३९/१५ स, दिनांक १९ ऑगस्ट २०१३ यानुसार हरकती व सूचनांचा विचार करून, महाराष्ट्र शासन, याद्वारे, सहकारी संस्थांच्या निवडणुका घेण्यासाठीच्या बाबींचे नियमन करण्यासाठी खालील नियम करीत आहे :—

भाग एक

१. **संक्षिप्त नाव, व्याप्ती, प्रयुक्ती व प्रारंभ.**—या नियमांना, महाराष्ट्र सहकारी संस्था (समितीची निवडणूक) नियम, २०१४ असे म्हणावे.

२. **व्याख्या.**—या नियमांत संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,

(१) 'अधिनियम' याचा अर्थ, महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० (१९६१ चा महा. २४), असा आहे.

(२) 'मतपेटी' यात मतदारांनी मतपत्रिका टाकण्यासाठी वापरलेली कोणतीही पेटी, पिशवी किंवा इतर वस्तू किंवा इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र यांचा समावेश होतो ;

(३) 'उपविधी' याचा अर्थ, अधिनियमान्वये तयार केलेले उपविधी असा आहे ;

(४) 'मुख्य कार्यकारी अधिकारी' याचा अर्थ, संस्थेचा प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी, मग तो कोणत्याही नावाने संबोधण्यात येणारा असो, असा आहे ;

(१)

(५) 'समिती' याचा अर्थ, जिच्याकडे संस्थेच्या कामकाजाचे व्यवस्थापन सोपविण्यात आले असेल अशी सहकारी संस्थेची व्यवस्थापन समिती किंवा संचालक मंडळ किंवा नियामक मंडळ किंवा निदेशनिकाय - मग तिला कोणत्याही नावाने संबोधले—, जावो असा आहे;

(६) 'मतदारसंघ' याचा अर्थ, संस्थेच्या उपविधींमध्ये विनिर्दिष्ट केलेले निर्वाचक विभाग, असा आहे ;

(७) 'भ्रष्ट आचरण' याचा अर्थ, नियम ७९ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेली कोणतीही कृती, असा आहे ;

(८) 'जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी' याचा अर्थ, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या पर्यवेक्षणाखाली व नियंत्रणाखाली, जिल्ह्यातील सहकारी संस्थांच्या निवडणुका घेण्याचे त्यांचे कार्य पार पाडताना राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाला सहाय्य करण्याकरिता जिल्हा उप-निबंधक, सहकारी संस्था याच्यापेक्षा कमी दर्जा नसेल असा, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने मान्यता दिलेला किंवा मान्यता दिलेले अधिकारी, असा आहे ;

(९) 'निवडणूक' याचा अर्थ, सहकारी संस्थेच्या, समितीस किंवा समितीच्या सदस्यांना आणि पदाधिकाऱ्यांना निवडून देण्यासाठी घेतलेल्या निवडणुका, असा आहे ;

(१०) 'मतदार यादी' याचा अर्थ, नियम ८ व नियम ११ नुसार, अंतिम रूप दिलेली मतदारांची यादी, असा आहे ;

(११) 'निरीक्षक' याचा अर्थ, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने सहकारी संस्थांची निवडणूक किंवा निवडणुका घेताना त्यावर लक्ष ठेवण्यासाठी किंवा प्राधिकरणाकडून सोपविण्यात येतील अशी इतर कोणतीही कार्ये पार पाडण्यासाठी नामनिर्देशित केलेला शासकीय अधिकारी, असा आहे ;

(१२) 'मतदान अधिकारी' याचा अर्थ, निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याने मतदान केंद्राध्यक्ष यांना मदत करण्यासाठी नेमलेली कोणतीही व्यक्ती, असा आहे ;

(१३) 'मतदान केंद्राध्यक्ष' याचा अर्थ, निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याने निवडणुका घेण्याकरिता नेमलेली कोणतीही व्यक्ती, असा आहे ;

(१४) 'सार्वजनिक सुटी' याचा अर्थ, परक्राम्य संलेख अधिनियम, १८८१ (१८८१ चा २६) याच्या कलम २५ च्या प्रयोजनाकरिता ज्या दिवशी सार्वजनिक सुटी असेल असा कोणताही दिवस असा असून, त्यामध्ये राज्यातील सरकारी कार्यालयांसाठी सुटी म्हणून राज्य शासनाने किंवा त्या जिल्ह्यासाठी स्थानिक सुटी म्हणून जिल्हाधिकाऱ्याने अधिसूचित केलेल्या इतर कोणत्याही दिवसाचा समावेश होतो ;

(१५) 'राखीव जागा' याचा अर्थ, अनुसूचित जाती किंवा अनुसूचित जमाती, महिला, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती) किंवा भटक्या जमाती किंवा विशेष मागास प्रवर्ग, इतर मागास प्रवर्ग यातील व्यक्तींसाठी राखून ठेवलेली जागा, असा आहे ;

(१६) 'निवडणूक निर्णय अधिकारी' याचा अर्थ, सहकारी संस्थांच्या निवडणुका पार पाडण्यासाठी राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने नियुक्त केलेली कोणतीही व्यक्ती किंवा राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या वतीने यासंदर्भात प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याने नेमणूक केलेली व्यक्ती, असा आहे ;

(१७) 'राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण' याचा अर्थ अधिनियमाच्या कलम ७३ कब नुसार राज्य शासनाने घटित केलेले राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण, असा आहे ;

(१८) 'कलम' याचा अर्थ, अधिनियमाचे कलम, असा आहे ;

(१९) 'संस्था' याचा अर्थ, अधिनियमात विनिर्दिष्ट केलेली संस्था, असा आहे ;

(२०) 'तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी' याचा अर्थ, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण व जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्या देखरेखीखाली व नियंत्रणाखाली असलेला, तालुक्यातील सहकारी संस्थांच्या निवडणुका पार पाडण्याच्या दृष्टीने, सर्व कार्ये पार पाडील असा, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने मान्यता दिलेला अधिकारी, असा आहे.

३. **राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाचे अधिकार (रा.स.नि.प्रा.).**— राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणास, राज्य सहकारी संस्थांच्या निवडणुका पार पाडण्यासाठी खालील अधिकार असतील :—

(एक) निवडणुका घेण्याच्या प्रयोजनार्थ, असलेल्या, राज्य शासनाच्या किंवा कोणत्याही सहकारी संस्थेच्या किंवा कोणत्याही स्थानिक संस्थेच्या कोणत्याही अधिकाऱ्याची किंवा कर्मचाऱ्याची कोणत्याही पदावर तशा पदनामांसह व कर्तव्यांसह नेमणूक करणे आणि अशा प्रकारे नेमणूक केलेल्या प्रत्येक अधिकाऱ्याने किंवा कर्मचाऱ्याने त्याला नेमून दिलेली कर्तव्ये पार पाडणे त्याच्यावर बंधनकारक असेल. ही कर्तव्ये पार पाडण्यात कसूर केल्यास, तो, भारतीय दंड संहिता, १८६० च्या प्रकरण १० च्या अर्थांतर्गत लोकसेवकाच्या कायदेशीर प्राधिकाराचा अवमान केल्याबद्दल खटला दाखल केला जाण्यासाठी पात्र असेल :

परंतु, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणास सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशाद्वारे, राज्य शासनाच्या जिल्हा उपनिबंधकाच्या दर्जा पेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या अधिकाऱ्यास किंवा कर्मचाऱ्यास, ह्या खंडांतर्गतचे त्याचे अधिकार वापरण्याचे निदेश देता येतील :

परंतु आणखी असे की, असा अधिकारी किंवा कर्मचारी, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या सर्वसाधारण देखरेखीखाली व नियंत्रणाखाली काम करील.

(दोन) निवडणूक घेण्यासाठी त्यांना आवश्यक वाटत असेल अशी कोणतीही शासकीय किंवा खाजगी जागा, वाहने, सेवा किंवा इतर कोणतीही साधनसामग्री यांची राज्य शासनाचे कोणतेही कार्यालय, स्थानिक स्वराज्य संस्था, सहकारी संस्था यांच्याकडून मागणी करणे. अशी मागणी केल्यावर, ज्यांच्याकडे अशी मागणी केली असेल त्या प्राधिकाऱ्याने जागा, वाहने किंवा यथास्थिति, इतर कोणतीही साधनसामग्री यांचा ताबा, मागणी करणाऱ्या प्राधिकरणाकडे किंवा याबाबतित प्राधिकरणाने प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीकडे तात्काळ सुपूर्द करणे बंधनकारक असेल ;

(तीन) संस्थांच्या कामकाजाचे स्वरूप किंवा वर्ग यांनुसार संस्थेच्या कार्यक्षेत्रात अंमलबजावणी करावयाची आचारसंहिता विहित करणे ;

(चार) निवडणुका सुरळीतपणे व मुक्त वातावरणात पार पाडण्यासाठी त्यावर लक्ष ठेवण्याच्या दृष्टीने, नेमणूक करण्यात येतील असे निरीक्षक व क्षेत्रीय अधिकारी यांची जसजशी आवश्यकता असेल तेव्हा व त्याप्रमाणे, नेमणूक करणे ;

(पाच) निवडणुका सुरळीतपणे व मुक्त वातावरणात पार पाडण्यासाठी, अधिनियम व नियमांच्या तरतुदींशी विसंगत नसतील असे विशेष किंवा सर्वसाधारण आदेश किंवा निदेश देणे ;

(सहा) अधिनियमाच्या कलम ७३ कब च्या पोट-कलम (१३) नुसार संस्थानी निवडणूक निधीत आगाऊ जमा करावयाची आवश्यक असलेली निवडणूक खर्चाची संबंधित अंदाजित रक्कम संस्था किंवा संस्थांचा वर्ग यांचेसाठी, वेळोवेळी, निर्धारित करण्याचे सर्वसाधारण व विशेष आदेश जारी करणे. राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने निवडणूक खर्चाची अंदाजित रक्कम निर्धारित करतांना मतदार संख्या, उमेदवार संख्या, मतदान केंद्र संख्या, मतदार संघ संख्या, संस्था कार्यक्षेत्र, संस्था वर्ग, इत्यादी निकष पदाधिकारी निवडणुकांसह संस्था निवडणुका सुरळीतपणे व मुक्त वातावरणात पार पाडण्यासाठी विचारात घ्यावेत.

भाग दोन

संस्थांचे प्रकार

४. **संस्थांचे प्रकार.**—या अधिनियमान्वये संस्थांच्या निवडणुका घेण्याच्या प्रयोजनासाठी संस्थांचे पुढीलप्रमाणे वर्गीकरण करण्यात येईल, जसे :—

खाली नमूद केलेल्या प्रवर्गातील संस्थांच्या समित्यांच्या सदस्यांची व समित्यांच्या पदाधिकाऱ्यांची निवडणूक ही, अधिनियमाच्या कलम ७३ कब चे पोट-कलम (११) च्या तरतुदींच्या अधीन असेल.

(एक) 'अ' वर्ग प्रकारात मोडणाऱ्या संस्था

- (१) राज्य स्तरीय शिखर किंवा संघीय सहकारी संस्था ;
- (२) महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक ;
- (३) महाराष्ट्र राज्य सहकारी कृषि व ग्रामीण बहुउद्देशीय विकास बँक ;
- (४) महाराष्ट्र राज्य सहकारी गृहनिर्माण वित्तीय महामंडळ ;
- (५) महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ ;
- (६) महाराष्ट्र राज्य सहकारी कापूस उत्पादक पणन महामंडळ ;
- (७) सर्व सहकारी साखर कारखाने ;
- (८) सर्व जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँका ;
- (९) सर्व सहकारी सूत गिरण्या ;

(१०) मागील आर्थिक वर्षात दररोज सरासरी एक लाख लिटर किंवा एक लाख लिटरपेक्षा जास्त दूध संकलन असणारे सर्व सहकारी दूध महासंघ किंवा संघ.

(दोन) 'ब' वर्ग प्रकारात मोडणाऱ्या संस्था

- (१) सर्व नागरी सहकारी बँका ;
- (२) सर्व पगारदारांच्या सहकारी बँका,
- (३) रुपये १० लाख किंवा त्यापेक्षा जास्त वसूल भाग भांडवल असणाऱ्या प्राथमिक कृषि सहकारी पतसंस्था व आदिवासी सहकारी पतसंस्था,
- (४) लगतच्या मागील वर्षाच्या दिनांक ३१ मार्च रोजी, रुपये १०० लाख किंवा त्यापेक्षा जास्त ठेवी असलेल्या, रुपये १० लाख किंवा त्यापेक्षा जास्त वसूल भाग भांडवल असणाऱ्या सहकारी पतसंस्था,
- (५) लगतपूर्वीच्या वर्षाच्या दिनांक ३१ मार्च रोजी, रुपये १ कोटी किंवा त्यापेक्षा जास्त वसूल भाग भांडवल असलेल्या पगारदारांच्या सहकारी पतसंस्था,
- (६) साखर कारखाने वगळता शासकीय सहाय्य मिळालेल्या इतर सर्व सहकारी प्रक्रिया संस्था,
- (७) शासकीय सहाय्य मिळालेल्या सहकारी औद्योगिक संस्था व सहकारी औद्योगिक वसाहती,
- (८) सर्व जिल्हा किंवा तालुका सहकारी खरेदी-विक्री संघ,
- (९) सर्व जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी ग्राहक संस्था,
- (१०) सर्व विभागीय व जिल्हास्तरीय सहकार मंडळे,
- (११) मागील आर्थिक वर्षात दररोज सरासरी १,००,००० लिटर पेक्षा कमी दूध संकलन असणारे सर्व सहकारी दूध महासंघ/संघ.
- (१२) 'अ' वर्ग प्रकारात न मोडणारे इतर कोणतेही जिल्हा किंवा तालुका सहकारी महासंघ किंवा संघ.

(तीन) 'क' वर्ग प्रकारात मोडणाऱ्या संस्था

- (१) रुपये १० लाखांपेक्षा कमी वसूल भाग भांडवल असणाऱ्या सर्व प्राथमिक कृषि सहकारी पतसंस्था व आदिवासी सहकारी पतसंस्था,
- (२) लगतच्या मागील वर्षाच्या दिनांक ३१ मार्च रोजी, रुपये १०० लाखांपेक्षा कमी ठेवी असलेल्या, किंवा रुपये १० लाखांपेक्षा कमी वसूल भाग भांडवल असणाऱ्या सर्व सहकारी पतसंस्था,
- (३) लगतच्या मागील वर्षी दिनांक ३१ मार्च रोजी, रुपये १०० लाखांपेक्षा कमी वसूल भाग भांडवल असलेल्या पगारदारांच्या सहकारी पतसंस्था,
- (४) लगतच्या मागील वर्षाच्या दिनांक ३१ मार्च रोजी २०० किंवा २०० पेक्षा जास्त सभासद असलेल्या गृहनिर्माण संस्था,
- (५) सर्व प्राथमिक ग्राहक सहकारी संस्था,
- (६) सर्व प्राथमिक दुग्ध, कुक्कुट, मत्स्य, वराह आणि पशुधन सहकारी संस्था,
- (७) शासकीय सहाय्य नसलेल्या सर्व सहकारी औद्योगिक संस्था / सहकारी औद्योगिक वसाहती,
- (८) साखर कारखाने वगळता शासकीय सहाय्य नसलेल्या इतर सहकारी प्रक्रिया संस्था,
- (९) सर्व प्रकारच्या प्राथमिक सहकारी पणन संस्था,
- (१०) सर्व प्रकारच्या प्राथमिक विणकर (हातमाग व यंत्रमाग) सहकारी संस्था,
- (११) इतर कृषि सहकारी संस्था,
- (१२) लगतच्या मागील वर्षाच्या दिनांक ३१ मार्च रोजी २०० किंवा २०० पेक्षा जास्त सभासद असलेल्या सहकारी उपसा जलसिंचन आणि सहकारी पाणी वापर संस्था,
- (१३) वरील 'अ' व 'ब' प्रकारामध्ये आणि खालील 'ड' प्रकारामध्ये न मोडणाऱ्या इतर कोणत्याही सहकारी संस्था किंवा संस्थांचा प्रवर्ग.

(चार) 'ड' वर्ग प्रकारामध्ये मोडणाऱ्या संस्था

- (१) लगतच्या मागील वर्षाच्या दिनांक ३१ मार्च रोजी २०० पेक्षा कमी सभासद असलेल्या सर्व सहकारी गृहनिर्माण संस्था,
- (२) लगतच्या मागील वर्षाच्या दिनांक ३१ मार्च रोजी २०० पेक्षा कमी सभासद असलेल्या सर्व सहकारी उपसा जलसिंचन आणि सहकारी पाणी वापर संस्था,
- (३) सर्व मजूर/वन कामगार सहकारी संस्था ;

परंतु, जर संस्थांच्या प्रकाराच्या वर्गीकरणाबाबत कोणताही विवाद उद्भवला तर, त्याबाबत राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाचा निर्णय अंतिम असेल व विवादाच्या सर्व पक्षकारांवर तो बंधनकारक असेल.

५. ज्या संस्थांमध्ये निवडणुका घेतल्या जाणार आहेत, त्या संस्थांच्या नावांची वर्षवार माहिती :-

(१) राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण हे, पुढील कॅलेंडर वर्षात निवडणुकीसाठी पात्र असलेल्या त्याच्या अधिकारितेतील सर्व संस्थांची नावे दर्शविणारी नमुना 'ई-१' मधील नोंदवही संस्थांच्या तपशीलांसह त्यांच्या कार्यालयात ठेवील.

(२) संस्थेची समिती ही, संस्थेच्या समितीचा कालावधी संपण्याच्या सहा महिने अगोदर, नमुना 'ई-२' मधील माहिती, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका किंवा यथास्थिति प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्याकडे पाठवील.

परंतु, ज्या संस्थेचे कार्यक्षेत्र एकापेक्षा जास्त जिल्ह्यांत विस्तारलेले असेल, ती संस्था त्या संस्थेचे मुख्यालय ज्या जिल्ह्यात आहे, त्या जिल्ह्याच्या जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकार्याकडे ही माहिती पाठवील ;

परंतु आणखी असे की, संस्थेची समिती, कलम ७३ कब चे पोट-कलम (१४) च्या खंड (अ) नुसार माहिती देण्यात कसूर करील तर, संबंधित जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी नोंदवहीत उपलब्ध असलेल्या माहितीच्या आधारे, या नियमांच्या प्रयोजनार्थ, अशा संस्थेच्या किंवा संस्थांच्या नावांची सूची तयार करील आणि नावांची अशी सूची ही, यात परस्पर विरुद्ध काहीही सिद्ध झाले नाही तर, निवडणूक घेण्यास अशी संस्था पात्र आहे याचा प्रथमदर्शनी पुरावा असेल.

भाग तीन

मतदार यादी तयार करणे

६. व्यक्ती सभासद असणाऱ्या सहकारी संस्थांची तात्पुरती मतदार यादी : —

(१) ज्या वर्षी प्रत्येक संस्थेची निवडणूक होणार असेल त्या वर्षातील मतदारांची तात्पुरती यादी अशा संस्थांकडून तयार करण्यात येईल. ज्या सभासदाने त्याचे नाव नोंदविल्यापासून सभासद म्हणून कमीत कमी दोन वर्षे पूर्ण केली असतील व जो क्रियाशील सभासद असेल अशा सभासदाचा, अधिनियमाच्या कलम २६ व २७ अन्वये निर्धारित केल्याप्रमाणे तात्पुरत्या मतदार यादीत समावेश करण्यात येईल. उपविधीमध्ये वेगवेगळ्या मतदारसंघांची तरतूद करण्यात आली असेल तर, मतदारांची नावे, उपविधीमध्ये निर्धारित केल्याप्रमाणे, आवश्यक असेल तर मतदारसंघनिहाय क्रमाने लावण्यात येतील.

(२) अधिनियमाच्या कलम २७ च्या पोट-कलम (३अ) मध्ये तरतूद केलेल्या दोन वर्षांच्या कालावधीची गणना, सभासद म्हणून नावनोंदणी केल्याच्या दिनांकापासून ते ज्या दिनांकास संस्थेच्या व्यवस्थापन समितीची निवडणूक असेल त्या दिनांकापर्यंत करावयाची आहे :

परंतु, असा दोन वर्षांचा कालावधी अधिनियमाच्या कलम २७ पोट-कलम (३अ) च्या परंतुकात नमूद केल्याप्रमाणे सहकारी गृहनिर्माण संस्था व सहकारी गाळे संकुल संस्था यांचेकरिता गणना केली जाणार नाही :

परंतु आणखी असे की, अकल्पित परिस्थिती किंवा इतर कोणत्याही कारणामुळे समितीची मुदत संपण्यापूर्वी निवडणुका घेतल्या जाऊ शकत नाहीत अशा संस्थांच्या बाबतीत, तात्पुरती मतदार यादी ही, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने निश्चित केलेल्या दिनांकाच्या आधारे तयार करण्यात येईल :

परंतु, तसेच, कलम ७३ च्या पोट-कलम (१अ) च्या खंड (अ) अन्वये, हंगामी समितीची मुदत संपल्यानंतर संस्थेच्या होणाऱ्या पहिल्या निवडणुकीच्या वेळी, संस्थेच्या तात्पुरत्या मतदार यादीमध्ये निवडणूक नियत दिनांकास असलेल्या सर्व सभासदांचा समावेश होईल.

परंतु, तसेच, ज्या सहकारी संस्थेवर कलम ७७-अ अन्वये प्राधिकृत अधिकारी अथवा कलम ७८-अ अन्वये प्रशासक नेमलेला असेल अशा संस्थेच्या बाबतीत, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने ठरवून दिलेल्या दिनांकानुसार संस्थेच्या मतदारांची तात्पुरती मतदार यादी तयार करण्यात येईल.

(३) समितीची मुदत संपण्यापूर्वीच्या दिनांकापूर्वी एकशेवीस दिवस अगोदर तात्पुरत्या मतदार यादीच्या चार अधिप्रमाणित प्रती छापिल तसेच प्राधान्याने डिजीटल नमुन्यात, संस्थेच्या समितीकडून, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्याकडे किंवा राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या निर्देशानुसार पाठविण्यात येतील. अशा यादीच्या प्रती, संस्थेच्या सूचना फलकावर लावण्यात येतील. जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी याद्या मिळाल्यापासून १० दिवसांच्या आत, संस्थेच्या सभासदांकडून दावे व हरकती मागविल.

(४) कोणतीही समिती मतदारांच्या तात्पुरत्या यादीच्या प्रती, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्याकडे नियत दिनांकास किंवा त्यापूर्वी पाठविण्यास कसूर करील तर, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा संबंधित तालुका सहकारी निवडणूक अधिकारी, स्वतः किंवा याबाबतीत त्याने प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीमार्फत, मतदारांची तात्पुरती यादी तयार करील आणि त्यासाठी आलेला खर्च, जमीन महसुलाच्या थकबाकीप्रमाणे समितीकडून किंवा इतर जबाबदार व्यक्तींकडून वसूल करण्यात येईल.

(५) जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी, लागतच्या पूर्ववर्ती पोटनियमान्वये कार्यवाही करित असेल तर, तो संस्थेच्या सदस्यांकडून, दावे व हरकती मागविण्यासाठी, संस्थेकडून अशी यादी मिळाल्याच्या दिनांकापासून दहा दिवसांच्या आत, त्याच्या सूचनाफलकावर व त्या संस्थेच्या सूचनाफलकावर लावावयाच्या तात्पुरत्या मतदार यादीच्या प्रतींची व्यवस्था करील.

परंतु, अशी यादी राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या व सहकार विभागाच्या अधिकृत संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करता येईल :

७. व्यक्ती सभासद असलेल्या सहकारी संस्थांच्या तात्पुरत्या मतदार यादीत समाविष्ट करावयाचा तपशील :

वैयक्तिक भागधारकांच्या बाबतीत, तात्पुरत्या मतदार यादीमध्ये, मतदाराची ओळख पटविण्यासाठी आवश्यक असतील अशा इतर तपशिलांबरोबर, मतदार म्हणून नोंदणी करण्यास हक्कदार असलेल्या प्रत्येक व्यक्तीच्या ' नमुना ई-३ ' मधील सभासदांच्या नोंदवहीत नोंद केल्याप्रमाणे त्याचे आडनाव, नाव, वडिलांचे किंवा पतीचे नाव (वर्णक्रमानुसार), कोणतेही असल्यास व पत्ता यांचा समावेश असेल.

८. व्यक्ती सभासद असलेल्या सहकारी संस्थांच्या तात्पुरत्या मतदार यादीसंबंधातील व अंतिम मतदार यादीसंबंधातील दावे व हरकती :—

(१) दावे किंवा हरकती मागविण्यासाठी मतदारांची कोणतीही तात्पुरती यादी प्रसिद्ध करण्यात येईल तेव्हा, संस्थेच्या कोणत्याही सदस्यास, यादीतील नाव किंवा पत्ता किंवा इतर तपशील यांच्यासंबंधातील कोणतीही अकृती किंवा चूक, तात्पुरती मतदार यादी प्रसिद्ध झाल्याच्या दिनांकापासून दहा दिवसांच्या आत कार्यालयीन वेळेत लेखी स्वरूपात जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्या निदर्शनास आणून देता येईल.

(२) प्रत्येक दावा किंवा हरकत लेखी स्वरूपात दाखल करण्यात येईल आणि ज्या कारणावरून दावा करण्यात किंवा, यथास्थिति, हरकत घेण्यात आलेली असेल ती कारणे त्यात नमूद करण्यात येतील.

(३) जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी याबाबतीत आवश्यक वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर किंवा राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या निर्देशानुसार, प्रत्येक दावा किंवा हरकत विचारात घेईल आणि दावे किंवा हरकती प्राप्त होण्यासाठी विहित केलेल्या अंतिम दिनांकापासून दहा दिवसांच्या आत संबंधित व्यक्तींना त्यावरील त्याचा निर्णय लेखी देईल. त्यानंतर हरकती व दावे प्राप्त होण्यासाठी विहित केलेल्या अंतिम दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या आत अंतिम मतदार यादी प्रसिद्ध करण्यात येईल. सर्व दावे व हरकतींवर निर्णय दिल्यानंतर, निवडणूक अधिकाऱ्यांकडून अंतिम रूप दिलेली यादी ही अंतिम मतदार यादी असेल.

(४) मतदारांच्या अंतिम यादीच्या प्रती जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी कार्यालयाच्या सूचनाफलकावर तसेच संस्थेच्या सूचना फलकावर, निवडणुकीचा कार्यक्रम जाहीर करण्यापूर्वी किमान दहा दिवस आणि कोणतीही हरकत व दावे निकालात काढल्यापासून पंधरा दिवसांहून उशिरा नसेल इतक्या कालावधीत प्रसिद्ध करण्यात येतील. जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याला अंतिम मतदार यादी राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या अधिकृत संकेतस्थळावर; असल्यास त्यावर प्रसिद्ध करण्याची व्यवस्था देखील करता येईल.

९. संस्था अथवा संस्था व व्यक्ती सभासद असलेल्या सहकारी संस्थांची तात्पुरती मतदार यादी :—

(१) ज्या वर्षी प्रत्येक संस्थांच्या निवडणुका घ्यावयाच्या असतील त्या वर्षासाठी मतदारांची तात्पुरती यादी अशा प्रत्येक संस्थेकडून तयार करण्यात येईल. ज्या सभासदांनी त्यांचे नाव नोंदविल्याच्या दिनांकापासून सभासद म्हणून किमान दोन वर्षे पूर्ण केली असतील अशा क्रियाशील सभासदांचा आणि क्रियाशील सभासद असणाऱ्या संस्थेच्या बाबतीत, ज्या संस्थेच्या विद्यमान व्यवस्थापन समितीचा कालावधी संपण्याच्या दिनांकास किंवा त्यापूर्वी नोंदणी केल्याच्या दिनांकापासून किमान ३ वर्षे पूर्ण झालेल्या संस्थाचा, कलम २७ मध्ये निर्धारित केल्याप्रमाणे, तात्पुरत्या

मतदार यादीत समावेश करण्यात येईल. उपविधीमध्ये वेगवेगळ्या मतदारसंघांची तरतूद करण्यात आली असेल तर, मतदारांची नावे, उपविधीमध्ये घालून दिल्याप्रमाणे, मतदारसंघनिहाय क्रमाने लावण्यात येतील.

(२) अधिनियमाच्या कलम २७ च्या पोट-कलम (३) मध्ये तरतूद केलेल्या तीन वर्षांच्या कालावधीची गणना, सभासद म्हणून नाव नोंदणी केल्याच्या दिनांकापासून ते ज्या दिनांकास संस्थेच्या व्यवस्थापन समितीची निवडणूक असेल त्या दिनांकापर्यंत करण्यात येईल :

परंतु, अकल्पित परिस्थितीत किंवा इतर कोणत्याही कारणामुळे सहकारी संस्थांच्या समितीची मुदत संपण्यापूर्वी निवडणुका घेतल्या जाऊ शकत नाहीत अशा संस्थांच्या बाबतीत, तात्पुरती मतदार यादी ही, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने निश्चित केलेल्या दिनांकाच्या आधारे तयार करण्यात येईल :

परंतु, आणखी असे की, कलम ७३(१अ) (अ) हंगामी समितीची मुदत संपल्यानंतर संस्थेच्या होणाऱ्या पहिल्या निवडणुकीच्या वेळी, संस्थेच्या तात्पुरत्या मतदार यादीमध्ये निवडणुकीच्या नियत दिनांकास असलेल्या सर्व सभासदांचा समावेश असेल :

परंतु, तसेच, ज्या सहकारी संस्थेवर कलम ७७-अ अन्वये प्राधिकृत अधिकारी किंवा कलम ७८-अ अन्वये प्रशासक नेमलेला असेल अशा संस्थेच्या बाबतीत, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण यांनी ठरवून दिलेल्या दिनांकानुसार संस्थेच्या मतदारांची तात्पुरती मतदार यादी तयार करण्यात येईल.

(३) समितीची मुदत संपण्यापूर्वीच्या दिनांकापूर्वी एकशेवीस दिवस अगोदर तात्पुरत्या मतदार यादीच्या मुद्रित तसेच प्राधान्याने डिजीटल नमुन्यात चार अधिप्रमाणित प्रती संस्थेच्या समितीकडून, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्याकडे किंवा राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण निदेश देईल त्यांच्याकडे पाठविण्यात येतील. अशा यादीच्या प्रती, संस्थेच्या सूचना फलकावर लावण्यात येतील. जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी याद्या मिळाल्यापासून १० दिवसांच्या आत, संस्थेच्या सभासदांकडून दावे व हरकती मागविल.

(४) कोणतीही समिती मतदारांच्या तात्पुरत्या यादीच्या प्रती, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्याकडे नियत दिनांकास किंवा त्यापूर्वी पाठविण्यात कसूर करील तर, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी स्वतः किंवा याबाबतीत त्याने प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीमार्फत, मतदारांची तात्पुरती यादी तयार करील आणि त्यासाठी आलेला खर्च, जमीन महसुलाच्या थकबाकीप्रमाणे जबाबदार समितीकडून वसूल करण्यात येईल.

(५) जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी, लगतच्या पूर्ववर्ती पोटनियमान्वये कार्यवाही करित असेल तर, तो, संस्थेच्या सभासदांकडून दावे व हरकती मागविण्यासाठी, संस्थेकडून अशी यादी मिळाल्याच्या दिनांकापासून १० दिवसांच्या आत, त्यांच्या सूचनाफलकावर आणि संस्थेच्या सूचनाफलकावर लावावयाच्या तात्पुरत्या मतदार यादीच्या प्रतींची व्यवस्था करील :

परंतु, अशी यादी राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या व सहकार विभागाच्या अधिकृत संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करता येईल.

१०. संस्था किंवा संस्था आणि व्यक्ती सभासद असलेल्या सहकारी संस्थांच्या तात्पुरत्या मतदार यादीत समाविष्ट करावयाचा तपशील :—

(१) क्रियाशील व्यक्ती सभासदांबाबतीत, तात्पुरत्या मतदार यादीमध्ये, मतदाराची ओळख पटविण्यासाठी आवश्यक असतील अशा इतर तपशिलाबरोबर, मतदार म्हणून नोंदणी करण्यास हक्कदार असलेल्या प्रत्येक व्यक्तीच्या नमुना ई-३ मधील सभासदांच्या नोंदवहीत नोंद केल्याप्रमाणे व्यक्तीचे आडनाव, नाव, तिच्या वडिलांचे किंवा पतीचे नाव (वर्णक्रमानुसार) वय, स्त्री-पुरुष कोणीही असल्यास व पत्ता यांचा समावेश असेल.

(२) जेथे एखादी संस्था किंवा भागीदारी संस्था ही सहकारी संस्थेची सभासद असेल तेथे, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी हा समितीची मुदत समाप्तीच्या दिनांकापूर्वी एकशे पन्नास दिवस अगोदर प्रतिनिधींची नावे मागविण्याचा दिनांक प्रसिद्ध करील. अशी संस्था, संस्थेच्या किंवा भागीदारी संस्थेच्या वतीने निवडणुकीत मत देण्यासाठी यथोचितरित्या प्राधिकृत केलेल्या प्रतिनिधीचे नाव, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याच्या किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याच्या कार्यालयात पोहचणे शक्य व्हावे म्हणून समितीची मुदत संपण्याच्या दिनांकापूर्वी किमान एकशेवीस दिवस अगोदर त्या कार्यालयाकडे पाठविल. सभासद संस्थेने प्राधिकृत केलेला प्रतिनिधी हा, सभासद संस्थेचा क्रियाशील सभासद असेल.

(३) प्रतिनिधीचे नाव संस्थेला कळविताना, संलग्न संस्था ही, जेथे प्रतिनिधीला अशा प्रकारे प्राधिकृत केले असेल तेथे, तिच्या उपविधीमध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे, संस्थेच्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेच्या किंवा तिच्या समितीच्या ठरावाची एक प्रत सोबत जोडील. संस्था ही, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याने किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याने तात्पुरती मतदार यादी प्रसिद्ध करण्यासाठी निश्चित केलेल्या दिनांकापूर्वी तिला कळविण्यात येतील अशा सर्व प्रतिनिधींची नावे मतदार यादीत समाविष्ट करील. यादीमध्ये,

प्रतिनिधीच्या नावांशिवाय, संलग्न संस्थांची नावे, त्यांचे नोंदणी क्रमांक व त्या ज्या मतदारसंघात, कोणताही असल्यास, येतात त्या मतदारसंघाच्या नावांसहित पत्ते यांच्या नावाचा समावेश असेल.

(४) ज्या संस्थेने तिच्या प्रतिनिधीचे नाव कळविलेले असेल त्या संस्थेला, केवळ प्रतिनिधीचा मृत्यू झाला असेल किंवा जेथे नामनिर्देशन करण्याच्या शेवटच्या दिनांकापूर्वी पाच दिवसांच्या आत सभासद संस्थेची समिती नव्याने निवडून आली असेल त्याबाबतीत, ठरावाद्वारे, पाठविलेल्या प्रतिनिधीचे नाव बदलण्याची परवानगी असेल.

११. संस्था किंवा संस्था आणि व्यक्ती सभासद असलेल्या सहकारी संस्थांच्या तात्पुरत्या मतदार यादीसंबंधातील व अंतिम मतदार यादी संबंधातील दावे व हरकती :-

(१) दावे किंवा हरकती मागविण्यासाठी मतदारांची कोणतीही तात्पुरती यादी प्रसिद्ध करण्यात येईल तेव्हा, मतदार असणाऱ्या संबंधित संस्थेच्या कोणत्याही सदस्यास किंवा अशा संस्थेच्या वतीने मत देण्यास प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही प्रतिनिधीस, यादीतील नाव किंवा पत्ता किंवा इतर तपशील यांच्या संबंधातील कोणतीही अकृती किंवा चूक, तात्पुरती मतदार यादी प्रसिद्ध झाल्यापासून दहा दिवसांच्या आत कार्यालयीन वेळेत, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्या लेखी स्वरूपात निदर्शनास आणून देता येईल.

(२) दावा करणाऱ्या किंवा हरकत घेणाऱ्या संबंधित संस्थेच्या कोणत्याही सभासदाला, स्वतंत्र विनंतीअर्ज करून तसे करता येईल, असा विनंतीअर्ज हा, दावे किंवा हरकती मागविण्यासाठी प्रसिद्ध केलेल्या शेवटच्या दिनांकापूर्वी, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी यांचेकडे कार्यालयीन वेळेत सादर करण्यात येईल. असे दावे किंवा हरकती लेखी स्वरूपात दाखल करण्यात येतील आणि ज्या कारणावरून दावा करण्यात किंवा, यथास्थिति, हरकत घेण्यात आलेली असेल ती कारणे त्यात नमूद करण्यात येतील.

(३) जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी, याबाबतीत आवश्यक वाटत असेल अशी चौकशी केल्यानंतर, प्रत्येक दावा व हरकत यावर विचार करील आणि दावे किंवा हरकती प्राप्त होण्यासाठी विहित केलेल्या अंतिम दिनांकापासून दहा दिवसांच्या आत संबंधित व्यक्तींना त्यावरील त्याचा निर्णय लेखी देईल, आणि दावे व हरकती प्राप्त होण्यासाठी विहित केलेल्या अंतिम दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या कालावधीत अंतिम मतदार यादी प्रसिद्ध करणे आवश्यक असणे सर्व दावे व हरकतींवर निर्णय दिल्यानंतर जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याने किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याने अंतिम रूप दिलेली यादी ही, अंतिम मतदार यादी असेल.

(४) मतदारांच्या अंतिम यादीच्या प्रती जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी कार्यालयाच्या सूचनाफलकावर तसेच संस्थेच्या सूचना फलकावर निवडणुकीचा कार्यक्रम जाहीर करण्यापूर्वी किमान दहा दिवस आगोदर आणि कोणतीही हरकत व दावे निकालात काढल्यापासून पंधरा दिवसांहून उशिरा नसेल इतक्या कालावधीत प्रसिद्ध करण्यात येतील. जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याला मतदारांची अंतिम यादी, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या, कोणत्याही असल्यास अधिकृत संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्याचीदेखील व्यवस्था करता येईल.

(५) नियम १०, पोट-नियम ४ अन्वये अंतिम मतदार यादीत बदल करणे आवश्यक असेल तर, जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा त्याने प्राधिकृत केलेला अधिकारी, त्याला आवश्यक वाटेल ती चौकशी करून, अंतिम मतदार यादीत आवश्यक ते बदल करील.

भाग चार

निवडणुका पार पाडण्यासाठी प्रशासकीय यंत्रणा

१२. निवडणुका पार पाडण्यासाठी आवश्यक असलेले निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी व असे इतर अधिकारी यांची नेमणूक :-

(१) राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण किंवा याबाबतीत त्यांनी प्राधिकृत केलेला अधिकारी, निवडणूक निर्णय अधिकारी आणि त्याला मदत करण्यासाठी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी म्हणून संबोधल्या जाणाऱ्या एका किंवा अधिक व्यक्तींची नेमणूक करील.

(२) प्रत्येक सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी, निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याच्या नियंत्रणाधीन राहून आणि राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या सर्वसाधारण नियंत्रणाधीन राहून निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची सर्व किंवा कोणतीही कार्ये पार पाडण्यास सक्षम असेल :

परंतु, कोणताही सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी, नामनिर्देशन पत्राच्या छाननीशी संबंधित असतील अशी, निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची कोणतीही कार्ये, ती करण्यास निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यास अपरिहार्यपणे प्रतिबंध केला नसेल तर, पार पाडणार नाही :

परंतु, आणखी असे की, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाला, आवश्यकता भासल्यास, निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांला बदलता येईल.

१३. **निरीक्षकाची नेमणूक :—**राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाला, सहकारी संस्थांच्या निवडणुकांवर लक्ष ठेवण्यासाठी आणि राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने निरीक्षकावर सोपविलेली इतर कार्ये पार पाडण्यासाठी, शासकीय अधिकाऱ्यास निरीक्षक म्हणून नामनिर्देशित करता येईल.

१४. **निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याचे सर्वसाधारण कर्तव्य :—**कोणत्याही निवडणुकीत, हे नियम व संस्थेने किंवा संस्थांनी केलेले उपविधी यांमध्ये तरतूद केलेल्या रितीने, कार्यक्षमपणे निवडणूक घेण्यासाठी आवश्यक असतील अशा सर्व कृती आणि गोष्टी करणे हे निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याचे सर्वसाधारण कर्तव्य असेल.

१५. **मतदान केंद्रे :—**निवडणूक निर्णय अधिकारी, आवश्यकता असेल तर, ज्या मतदारसंघात निवडणूक घ्यावयाची असेल अशा कोणत्याही मतदारसंघासाठी पुरेशा प्रमाणात मतदान केंद्रांची तरतूद करील व संस्थेच्या सूचना फलकावर आणि त्याला योग्य वाटेल अशा अन्य रितीने अशाप्रकारे तरतूद केलेली मतदान केंद्रे आणि ज्यासाठी त्या मतदान केंद्रांची अनुक्रमे तरतूद करण्यात आली असेल ती मतदान क्षेत्रे दर्शविणारी यादी प्रसिद्ध करील.

१६. **मतदान केंद्राध्यक्ष आणि मतदान अधिकारी यांची नेमणूक :—**

(१) निवडणूक निर्णय अधिकारी, प्रत्येक मतदान केंद्रासाठी, मतदान केंद्राध्यक्ष आणि त्याला आवश्यक वाटेल अशा मतदान अधिकाऱ्याची किंवा अधिकाऱ्यांची नेमणूक करील, परंतु, जी व्यक्ती संबंधित संस्थेकडून किंवा तिच्या वतीने कामावर लावलेली असेल किंवा त्या निवडणुकीत किंवा निवडणुकीसंबंधी उमेदवारासाठी अन्यथा काम करित असेल अशा कोणत्याही व्यक्तीची नेमणूक करणार नाही:

परंतु, मतदान केंद्रावर मतदान अधिकारी गैरहजर असेल तर, मतदान केंद्राध्यक्षास, जी व्यक्ती संबंधित संस्थेकडून किंवा तिच्या वतीने कामावर लावलेली असेल किंवा निवडणुकीत किंवा निवडणुकीसंबंधी, त्या उमेदवारासाठी अन्यथा काम करित असेल अशा कोणत्याही व्यक्ती व्यतिरिक्त, मतदान केंद्रावर उपस्थित असणाऱ्या कोणत्याही अशा व्यक्तीची, अशा अधिकाऱ्याच्या अनुपस्थितीत मतदान अधिकारी म्हणून नेमणूक करता येईल आणि निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यास त्याप्रमाणे कळविता येईल.

(२) मतदान केंद्राध्यक्षाने तसा निर्देश दिला असेल तर, मतदान अधिकारी, अधिनियमाखालील किंवा तदन्वये केलेले कोणतेही नियम किंवा उपविधी यांखालील मतदार केंद्राध्यक्षाची सर्व किंवा कोणतीही कार्ये पार पाडील.

(३) आजारपणामुळे किंवा अन्यथा अथवा इतर अपरिहार्य कारणामुळे मतदान केंद्राध्यक्षास, मतदान केंद्रावर उपस्थित राहणे शक्य झाले नसेल तर, त्याच्या अनुपस्थितीमध्ये अशी कार्ये पार पाडण्यासाठी, मतदान केंद्राध्यक्षाकडून त्यापूर्वी ज्यास प्राधिकृत करण्यात आले असेल अशा मतदान अधिकाऱ्याकडून त्याची कार्ये पार पाडण्यात येतील.

१७. **मतदान केंद्राध्यक्षाचे आणि मतदान अधिकाऱ्यांचे सर्वसाधारण कर्तव्य :—**

(१) मतदान केंद्रावर कायदा व सुव्यवस्था राखणे आणि मतदान योग्यप्रकारे होत आहे हे पाहणे, हे मतदान केंद्राध्यक्षाचे सर्वसाधारण कर्तव्य असेल.

(२) मतदान केंद्रावर मतदान केंद्राध्यक्षाला त्याची कामे पार पाडण्यात मदत करणे हे, त्या मतदान केंद्रावरील मतदान अधिकाऱ्याचे कर्तव्य असेल.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी, मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान अधिकारी, आणि या नियमांच्या कोणत्याही प्रयोजनासाठी नेमण्यात आलेल्या इतर व्यक्ती, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण किंवा याबाबतीत ते प्राधिकृत करेल असा अधिकारी यांच्या सर्वसाधारण मार्गदर्शन, देखरेख आणि नियंत्रण यांनुसार काम करतील.

भाग - पाच

निवडणुका घेणे

१८. **निवडणूक कार्यक्रम जाहीर करणे :—**

(१) निवडणूक निर्णय अधिकारी, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या पूर्वमान्यतेने, निवडणुकीच्या विविध टप्प्यांचा कार्यक्रम आखून संस्थेची अंतिम मतदार यादी प्रसिद्ध झाल्याच्या दिनांकापासून दहा दिवसांच्या आत तो जाहीर करेल. हा कार्यक्रम पुढीलप्रमाणे :—

(१)	(२)	(३)
एक	निवडणूक कार्यक्रम जाहीर करण्याचा दिनांक	निवडणूक कार्यक्रम जाहीर करण्याच्या वेळेस घोषित करावयाचा निवडणुकीचा दिनांक
दोन	नामनिर्देशन करण्याचा शेवटचा दिनांक	निवडणूक कार्यक्रम जाहीर झाल्याच्या दिनांकापासून ५ दिवस
तीन	मिळालेल्या नामनिर्देशनपत्रांच्या यादीच्या प्रसिद्धीचा दिनांक	नामनिर्देशनासाठी निश्चित केलेल्या शेवटच्या दिनांकापर्यंत जसजशी मिळतील त्याप्रमाणे.
चार	नामनिर्देशनपत्रांच्या छाननीचा दिनांक	नामनिर्देशनपत्र दाखल करण्यासाठी निश्चित केलेल्या शेवटच्या दिनांकानंतरच्या दुसऱ्या दिवशी
पाच	छाननीनंतर वैध नामनिर्देशनपत्रांच्या यादीच्या प्रसिद्धीचा दिनांक	छाननी पूर्ण झाल्यानंतरच्या दिनांकाच्या दुसऱ्या दिवशी
सहा	ज्या दिनांकापर्यंत उमेदवारी मागे घेता येईल तो दिनांक	छाननीनंतर वैध नामनिर्देशनपत्रांच्या यादीच्या प्रसिद्धीच्या दिनांकापासून १५ दिवसांच्या आत
सात	निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांच्या अंतिम यादीची प्रसिद्धी व निशाण्याचे वाटप याचा दिनांक	उमेदवारी मागे घेण्यासाठी निश्चित केलेल्या अंतिम दिनांकाच्या निकट अनुवर्ती दिवस
आठ	आवश्यक असल्यास, ज्या दिनांकास ज्या वेळी व ज्या ठिकाणी मतदान घेण्यात येईल तो दिनांक, ती वेळ व ते ठिकाण/ठिकाणे	निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांच्या अंतिम यादीच्या प्रसिद्धीच्या दिनांकापासून ७ दिवस आगोदरचा नाही व १५ दिवसांनंतरचा नाही असा दिनांक (निवडणूक निर्णय अधिकारी वेळ व ठिकाण निश्चित करील.)
नऊ	मतमोजणीचा दिनांक, वेळ व ठिकाण	ज्या दिनांकास मतदान घेण्यात येईल त्या दिनांकापासून तिसऱ्या दिवसाच्या आत (निवडणूक निर्णय अधिकारी वेळ व ठिकाण निश्चित करील.)
दहा	मतदानाचे निकाल जाहीर करण्याचा दिनांक	मतमोजणीनंतर लगेच.

स्पष्टीकरण :—

(अ) वरील प्रकरणांत विनिर्दिष्ट केलेल्या मोजावयाच्या तारखांमधील तारीख ही, सार्वजनिक सुट्टीचा दिवस असेल तर, तिचा निकट अनुवर्ती कामाचा दिवस, त्या त्या कारणांसाठी निश्चित करण्यात येईल.

(ब) प्रत्येक मतदान केंद्रामधील मतदारांच्या संख्येनुसार मतदान केंद्रांची संख्या व त्यांची ठिकाणे, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण किंवा जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्याशी विचारविनिमय करून निश्चित करण्यात येतील. संपूर्ण जिल्ह्यात किंवा त्या जिल्ह्याच्या शहरात अथवा गावात मतदान केंद्रे विखुरली असतील त्या बाबतीत निवडणूक निर्णय अधिकारी, त्याच्या कार्यालयात संबंधित निबंधकाच्या अथवा संस्थेच्या कार्यालयात किंवा त्यास योग्य वाटेल अशा सुरक्षित ठिकाणी सर्व मतपेट्या किंवा इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रे मिळण्याची व्यवस्था करील.

१९. निवडणुकीचा कार्यक्रम जाहीर करण्याची रीत.—

(१) जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी नियम १८ अन्वये नमुना ई-४ मध्ये काढलेल्या आदेशाची प्रत, एकतर संस्थेस जातीने देईल किंवा संस्थेच्या नोंदणी केलेल्या पत्त्यावर, नोंदणीकृत डाकेने किंवा विशेष दूतामार्फत पाठवील आणि संस्थेच्या सूचना फलकावर लावण्याचे किंवा संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्याचे निदेश देईल. त्याशिवाय उक्त निवडणूक कार्यक्रम, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या तर्फे त्यांच्या सूचना फलकावर लावण्यात येईल किंवा संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात येईल.

(२) प्रत्यक्ष मतदानाची वेळ निवडणूक कार्यक्रमांमध्ये नमूद केलेली असावी.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी निवडणुकीच्या वेगवेगळ्या टप्प्यांकरिता जेथे जेथे आवश्यक असेल तेथे तेथे वेळ, तारीख आणि ठिकाण निश्चित करील व त्याने जाहीर करावयाच्या निवडणूक कार्यक्रमांमध्ये नमूद करण्यात येईल.

(४) निवडणूक निर्णय अधिकारी, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण किंवा यथास्थिति संस्थेकरिता किंवा संस्थांच्या वर्गाकरिता निवडणुकीचा कार्यक्रम किमान एका स्थानिक वृत्तपत्रात देखील प्रसिद्ध करील :

परंतु, 'क' आणि 'ड' प्रवर्गांच्या संस्थांबाबत निवडणुकीचा कार्यक्रम त्या संस्थेच्या किंवा यथास्थिति त्या त्या कार्यक्षेत्रात स्थित स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या सूचना फलकावर प्रसिद्ध करण्यात येईल.

(५) राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या पूर्वमान्यतेशिवाय, या नियमान्वये निश्चित केलेल्या तारखा, मतदानासाठी निश्चित केलेल्या तारखेपासून सात दिवसांच्या आत बदलता येणार नाहीत.

२०. उमेदवारांचे नामनिर्देशन :—

(१) अधिनियम, नियम आणि संबंधित संस्थेचे उप विधि यांच्या तरतुदींअन्वये एखादी जागा भरण्यासाठी एखादा सदस्य निवडला जाण्यास अर्हताप्राप्त असेल आणि त्याचे नाव अंतिम मतदार यादीत नमूद केलेले असेल तर, ती जागा भरण्यासाठी निवडणुकीतील उमेदवार म्हणून, अशा कोणत्याही सभासदास नामनिर्देशित करता येईल :

परंतु, अधिनियमाच्या कलम ७३ ब आणि ७३ क यांमधील तरतुदीनुसार कोणत्याही संस्थेच्या समितीवरील राखीव जागेसाठी, त्या संस्थेचा कोणताही एक सभासद, किंवा सदस्य संस्थेचा कोणताही समिती सदस्य—मग तो निवडून आलेला, स्वीकृत केलेला किंवा नामनिर्देशित केलेला असो, निवडणुकीसाठी उमेदवार म्हणून नामनिर्देशित केला जाण्यास पात्र असेल :

परंतु, आणखी असे की, सहकारी गृहनिर्माण संस्था व सहकारी गाळे संकुल संस्था यांचेबाबत ज्या सदस्याचे नाव भाग प्रमाणपत्रात प्रथम असेल, असा सदस्य निवडणुकीसाठी उमेदवार म्हणून नामनिर्देशित होण्यास पात्र असेल. अशा सदस्याच्या अनुपस्थितीत ज्याचे नाव सहयोगी सदस्य म्हणून दुसऱ्या क्रमांकावर आणि ह्या दोन्हीच्या अनुपस्थितीत त्यापुढे ज्या व्यक्तीचे नाव असेल, ह्याप्रमाणे लगतपूर्वीच्या अनुपस्थित व्यक्तीबाबत ज्याचे नाव भाग प्रमाणपत्रात पुढे असेल व जो अल्पवयीन नसेल असा सदस्य निवडणुकीसाठी उमेदवार म्हणून नामनिर्देशित केला जाण्यास पात्र असेल.

(२) नियम २१ अन्वये सादर केलेले प्रत्येक नामनिर्देशनपत्र, नमुना ई -५ मध्ये पूर्णपणे भरण्यात येईल :

परंतु, नामनिर्देशनपत्रातील निशाणी संबंधातील प्रतिज्ञापत्र भरण्यातील कसूर, किंवा ते पूर्ण करण्यातील दोष हा या नियमांच्या अर्थानुसार, महत्वाचा दोष असल्याचे मानण्यात येणार नाही.

(३) मतदारांच्या अंतिम यादीमध्ये जिचे नाव नोंदविण्यात आलेले आहे अशा कोणत्याही व्यक्तीला निवडणुकीसाठी एखाद्या उमेदवाराचे नामनिर्देशन करण्यासाठी सूचक किंवा अनुमोदक होता येईल :

परंतु, संस्थांच्या मतदारसंघातील निवडणुकीबाबत कलम ७३ ब व कलम ७३ क अन्वये असलेल्या राखीव मतदार संघाव्यतिरिक्त इतर मतदार संघांमध्ये त्याच मतदार संघांमधील सूचक व अनुमोदक असला पाहिजे.

(४) कोणत्याही मतदारास, त्याने मागणी केल्यावर, नियम २३ मध्ये नमूद केलेले शुल्क भरल्यानंतर आणि राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने केलेल्या बदलांच्या अधीनतेने निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याकडून नामनिर्देशनपत्र पुरविण्यात येईल.

२१. नामनिर्देशनपत्र सादर करणे आणि वैध नामनिर्देशनपत्रासाठी आवश्यक असलेल्या गोष्टी.—

(१) नियम १८ अन्वये नियत केलेल्या, नामनिर्देशन करण्यासाठीच्या अंतिम दिनांकास किंवा तत्पूर्वी, प्रत्येक उमेदवार, उक्त नियमान्वये घोषित केलेल्या कार्यक्रमांमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या वेळी आणि ठिकाणी, नियम २० द्वारे तरतूद केल्याप्रमाणे पूर्ण भरलेले आणि उमेदवाराने स्वतः स्वाक्षरी केलेले आणि त्याच्या मतदार संघातील दोन मतदारांनी, ज्यापैकी एक सूचक व अन्य अनुमोदक असेल, त्यांची स्वाक्षरी केलेले नामनिर्देशनपत्र, एकतर व्यक्तीशः किंवा त्याचे नाव सुचविणाऱ्या व्यक्तीमार्फत निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याच्या स्वाधीन करील.

(२) नामनिर्देशनपत्र सादर केल्यावर, निवडणूक निर्णय अधिकारी, नामनिर्देशनपत्रामध्ये नोंदवलेली उमेदवारांची व त्यांचे सूचक व अनुमोदक यांची नावे व संख्या ही, मतदार यादीत नोंद केल्याप्रमाणेच आहेत याची स्वतः खात्री करील. मात्र, राखीव मतदारसंघाकरिता कलम ७३ ब पोट-कलम (३) च्या तरतुदींअन्वये सादर केलेल्या नामनिर्देशनपत्रांच्या बाबतीत, उमेदवार ज्या समितीचे प्रतिनिधित्व करतो त्या समितीच्या विद्यमान सदस्यांच्या यादीची साक्षात्कृत प्रत सोबत जोडील. जर या नियमाखाली नामनिर्देशनपत्र फेटाळण्यात आले तर, त्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी ते फेटाळण्याची त्याची कारणे लेखी नमूद करील :

परंतु, निवडणूक निर्णय अधिकारी उक्त नावांच्या अथवा संख्येच्या बाबतीत नामनिर्देशन पत्रामधील कोणताही लेखन वा तांत्रिक दोष दूर करण्याची परवानगी देईल, जेणेकरून मतदार यादीतील त्यांच्या संबंधित नोंदीशी त्या अनुरूप होतील आणि जेथे आवश्यक असेल तेथे उक्त नोंदीमधील कोणताही लेखन वा तांत्रिक दोष दुर्लक्षित करील.

(३) अधिनियमान्वये, या नियमान्वये किंवा उपविधिंअन्वये मतदार म्हणून कोणत्याही प्रकारच्या अनर्हतेची शक्यता नसलेली आणि ज्याकरिता उमेदवार नामनिर्देशित करण्यात आला असेल त्या मतदारसंघासाठीच्या मतदार यादीत नाव नोंदवलेली कोणतीही व्यक्ती सूचक व अनुमोदक म्हणून स्वाक्षरी करू शकेल :

परंतु, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने विनिर्दिष्ट केलेल्या नमुन्यात, उमेदवार अधिनियमाच्या कलम ७३ कअ अनुसार अनर्ह नसल्याचे नमूद केलेले शपथपत्र आणि जातीच्या दाखल्याच्या साक्षात्कृत प्रती नामनिर्देशनपत्रासोबत जोडण्यात येतील.

(४) कलम ७३ ब च्या तरतुदीखालील राखीव जागेच्या बाबतीत, कलम ७३ ब अन्वये आवश्यक असलेले शपथपत्र नामनिर्देशनपत्राला जोडल्याशिवाय उमेदवार त्या जागा भरण्याकरिता निवडला जाण्यास अर्ह असल्याचे समजले जाणार नाही.

(५) उप-नियम (१) खालील नामनिर्देशनपत्र प्राप्त झाल्यावर, निवडणूक निर्णय अधिकारी त्या नामनिर्देशनपत्रावर त्यांचा अनुक्रमांक लिहील अथवा लिहिण्याची व्यवस्था करील, आणि ज्या दिनांकास व ज्या वेळेस अर्ज त्याच्याकडे पाठविला असेल तो दिनांक व ती नेमकी वेळ नमूद असलेला दाखला त्यावर स्वाक्षरित करील अथवा करण्याची व्यवस्था करील.

२२. निवडणुकीसाठी निशाण्या :—

(१) निवडणूक निर्णय अधिकारी, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने विनिर्दिष्ट केलेल्या निशाण्यांमधून उमेदवारास निवडणुकीच्या वेळी निवडता येतील अशा निशाण्या विनिर्दिष्ट करील, परंतु, मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षाशी संबंधित असतील अशा कोणत्याही निशाण्या तो नेमून देणार नाही.

(२) जेव्हा अशा कोणत्याही निवडणुकीच्या वेळी उमेदवाराकडून किंवा त्यांच्यावतीने एकापेक्षा अधिक नामनिर्देशनपत्र देण्यात येतील त्याबाबतीत, प्रथम देण्यात आलेल्या नामनिर्देशन पत्रात निशाण्यांच्या संबंधात करण्यात आलेली प्रतिज्ञापत्रे, जरी उक्त नामनिर्देशनपत्र फेटाळण्यात आले असले तरी, नियम २८ च्या उप नियम ३ अन्वये विचारात घेण्यात येतील व निशाण्यांच्या संबंधातील इतर कोणतीही प्रतिज्ञापत्रे विचारात घेण्यात येणार नाहीत.

२३. अनामत रक्कम आणि शुल्क :—

उमेदवाराने निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याकडे खाली विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे रक्कम जमा केल्याखेरीज, किंवा जमा करण्याची व्यवस्था केल्याखेरीज, एखाद्या मतदारसंघातून त्याला निवडणुकीसाठी यथोचितरित्या नामनिर्देशित करण्यात आले असल्याचे समजण्यात येणार नाही :

अ.क्र.	संस्था प्रकार	अनुसूचित जाती व जमातीच्या उमेदवाराव्यतिरिक्त इतर उमेदवारासाठी अनामत रक्कम	अनुसूचित जाती व जमातीच्या उमेदवारासाठी अनामत रक्कम	नामनिर्देशन पत्र शुल्क
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	शिखर संस्था	रु. ५,०००	रु. १,०००	रु. २००
२	जिल्हा किंवा त्यापेक्षा जास्त कार्यक्षेत्र असणारी संस्था	रु. २,०००	रु. ५००	रु. १००
३	तालुका किंवा एका तालुक्यापेक्षा जास्त कार्यक्षेत्र असणारी मात्र जिल्ह्यापेक्षा जास्त कार्यक्षेत्र नसणारी संस्था	रु. १,०००	रु. ३००	रु. १००
४	गाव किंवा प्रभाग या पेक्षा जास्त कार्यक्षेत्र नसणारी संस्था.	रु. ५००	रु. २००	रु. ५०

परंतु, उमेदवाराने एकाच मतदारसंघातील निवडणुकीसाठी एकाहून अधिक नामनिर्देशनपत्रे दाखलकेली असतील त्याबाबतीत, यानियमान्वये त्याने एकाहून अधिक अनामत रक्कम जमा करणे आवश्यक असणार नाही. असे असले तरी, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण संस्थेची व संस्थांच्या वर्गाची आर्थिक स्थिती व सदस्यत्व या बाबी विचारात घेऊन उपरोक्त नियमनानुसार उमेदवाराने जमा करावयाच्या अनामत रकमांबाबत सर्वसाधारण अथवा विशेष आदेशाद्वारे वेळोवेळी रक्कम निश्चित करण्यास सक्षम असेल :

परंतु, आणखी असे की, उमेदवाराने त्याचे नामनिर्देशन मागे घेतल्यास अनामत रक्कम त्याने नामनिर्देशन मागे घेतल्याच्या दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या आत परत करण्यात येईल.

२४. नामनिर्देशनाची नोटीस आणि छाननीची वेळ व जागा.—

निवडणूक निर्णय अधिकारी नियम २१ अन्वये नामनिर्देशनपत्र मिळाल्यानंतर, ते देणाऱ्या व्यक्तीस किंवा व्यक्तींना नामनिर्देशनाच्या छाननीसाठी निश्चित केलेला दिवस, वेळ, आणि जागा याबाबत कळवील, आणि त्या नामनिर्देशनपत्रावर अनुक्रमांक नोंदवून त्याची पोचपावती देईल आणि त्यावर ज्या तारखेस आणि ज्यावेळेस ते नामनिर्देशन त्यांच्याकडे पाठविण्यात आले असेल ती तारीख व वेळ नमूद असलेला दाखला स्वाक्षरीत करील, आणि त्यानंतर शक्य तितक्या लवकर उमेदवार आणि सूचक दोघांच्या नामनिर्देशनपत्रात अंतर्भूत असणाऱ्या वर्णनासारखे वर्णन असणाऱ्या नामनिर्देशनाची नोटीस आपल्या कार्यालयात ठळक जागी लावण्याची व्यवस्था करील.

२५. नामनिर्देशनपत्रांची छाननी.—

(१) नियम १८ अन्वये नामनिर्देशनपत्रांच्या छाननीसाठी तारीख निश्चित केल्यानंतर, उमेदवार आणि प्रत्येक उमेदवाराने यथोचितरीत्या लेखी प्राधिकृत केलेला एक सूचक यांना, याबाबत नियत केलेल्या वेळी आणि जागी उपस्थित राहता येईल. निवडणूक निर्णय अधिकारी, नियम २० अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे पाठविण्यात आलेल्या, अशा सर्व उमेदवारांच्या नामनिर्देशनपत्रांच्या तपासणीसाठी सर्व वाजवी सोयी त्यांना उपलब्ध करून देईल अथवा देण्याची व्यवस्था करील. नामनिर्देशनपत्रांच्या छाननीस इतर कोणत्याही व्यक्तीला उपस्थित राहता येणार नाही.

(२) निवडणूक निर्णय अधिकारी, त्यानंतर त्या नामनिर्देशनपत्रांची तपासणी करील आणि कोणत्याही नामनिर्देशनासंबंधी घेण्यात येतील अशा सर्व आक्षेपांवर निर्णय देईल आणि एकतर असे आक्षेप घेण्यात आल्यावर किंवा स्वतः होऊन, त्यास आवश्यक वाटेल अशी संक्षिप्त चौकशी, कोणतीही असल्यास, ती केल्यानंतर, पुढीलपैकी कोणत्याही कारणासाठी कोणतेही नामनिर्देशनपत्र फेटाळता येईल :—

(अ) अधिनियम, हे नियम व उपविधी याद्वारे किंवा तदन्वये जागा भरण्यासाठी निवडून घेण्यास उमेदवार अनर्ह असेल तर,

(ब) सूचक किंवा अनुमोदक नामनिर्देशनपत्रावर स्वाक्षरी करण्यास अनर्ह असेल तर,

(क) नियम २१ व २३ च्या तरतुदीपैकी कोणत्याही तरतुदीचे पालन करण्यात कसूर झाली असेल तर,

(ड) उमेदवाराची किंवा त्यांचे नाव सुचविणाऱ्या व्यक्तीची अथवा अनुमोदकाची नामनिर्देशनपत्रावरील सही खरी नसेल तर,

(३) ज्या नामनिर्देशनपत्रासंबंधात कोणतीही नियमबाह्य गोष्ट घडली नसेल अशा दुसऱ्या एखाद्या नामनिर्देशनपत्राद्वारे एखादा उमेदवार यथोचितरीत्या नामनिर्देशित करण्यात आला असेल तर, उप नियम (२) चा खंड (क) किंवा (ड) मधील कोणत्याही मजकुरामुळे, पहिल्या नामनिर्देशनपत्रासंबंधात कोणतीही नियमबाह्यता घडली आहे या कारणावरून, कोणत्याही उमेदवाराचे दुसरे नामनिर्देशनपत्र फेटाळण्याचा अधिकार मिळतो असे समजता येणार नाही.

(४) निवडणूक निर्णय अधिकारी, गंभीर स्वरूपाचा नसेल अशा कोणत्याही दोषावरून कोणतेही नामनिर्देशनपत्र फेटाळणार नाही.

(५) निवडणूक निर्णय अधिकारी, नियम १८ अन्वये याबाबत नियत केलेल्या तारखेस छाननी करील आणि दंगा किंवा उघड हिंसाचार किंवा त्याच्या नियंत्रणाबाहेरील कारणे यामुळे अशा कामकाजामध्ये व्यत्यय किंवा अडथळा आला असेल त्याव्यतिरिक्त, कामकाज स्थगित करण्यास मान्यता देणार नाही :

परंतु, निवडणूक निर्णय अधिकार्याने किंवा इतर कोणत्याही व्यक्तीने कोणताही आक्षेप घेतला असेल त्याबाबत, संबंधित उमेदवारास, त्या आक्षेपाचे खंडन करण्यासाठी, वैध नामनिर्देशनांची यादी प्रसिद्ध होण्याच्या लगतपूर्वीच्या दिवसानंतरची नसेल अशी मुदत देण्यात येईल आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी ज्या तारखेपर्यंत कामकाज स्थगित करण्यात आले असेल त्या तारखेस आपला निर्णय नोंदवील.

(६) निवडणूक निर्णय अधिकारी, प्रत्येक नामनिर्देशनपत्रावर, ते स्वीकारल्याचा किंवा ते फेटाळण्याचा आपला निर्णय पृष्ठांकित करील आणि नामनिर्देशनपत्र फेटाळण्यात आले असेल तर, फेटाळण्याच्या आपल्या कारणांच्या संक्षिप्त निवेदनाची लेखी नोंद करील, आणि अशा निवेदनाची एक प्रत संबंधित उमेदवार किंवा त्याचा सूचक यांनी मागणी केल्यास देईल. प्रस्तुत निवेदनाची एक प्रत न चुकता राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण किंवा यथास्थिति जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी यांना पाठविण्यात येईल.

२६. वैध नामनिर्देशनांची यादी प्रसिद्ध करणे :—

सर्व नामनिर्देशनपत्रांची छाननी करण्यात आल्यानंतर आणि ते स्वीकारल्याच्या किंवा फेटाळल्याच्या निर्णयाची नोंद करण्यात आल्यानंतर लगेचच, निवडणूक निर्णय अधिकारी, ज्यांची नामनिर्देशनपत्रे स्वीकारण्यात आली असतील त्या उमेदवारांची यादी तयार करील. छाननी संपल्यानंतर लगेच, पुढील दिवशी निवडणूक निर्णय अधिकारी आपल्या सूचना फलकावर ती यादी लावील आणि ती यादी अशारितीने ज्या दिनांकास आणि ज्या वेळेस लावण्यात आली असेल तो दिनांक आणि वेळ यांची नोंद करील :

परंतु, निबंधकापुढे अथवा राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्यापुढे दाखल करण्यात आलेल्या अपिलामध्ये नामनिर्देशनपत्र वैध ठरलेल्या उमेदवारांची नावे निवडणूक निर्णय अधिकारी, वैध नामनिर्देशनांच्या यादीत समाविष्ट करण्यास सक्षम असेल.

२७. उमेदवारी मागे घेणे :—

(१) कोणत्याही उमेदवारास निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याकडे आपल्या सहीनिशी पाठविलेल्या नमुना ई -६ मधील लेखी नोटिशीद्वारे आपली उमेदवारी मागे घेता येईल.

(२) निवडणूक कार्यक्रमांमध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे उमेदवारी मागे घेण्यासाठी नियम १८ अन्वये निश्चित केलेल्या शेवटच्या दिवशी दुपारी ३.०० वाजण्यापूर्वी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याकडे नोटीस पाठविण्यात येईल.

(३) नोटीस, एकतर उमेदवारास स्वतः किंवा त्याचे नाव सुचविणाऱ्या व्यक्तीस जातीने लेखी स्वरूपात देता येईल.

(४) उप नियम (१) अन्वये जिला आपली उमेदवारी मागे घेतल्याची नोटीस देण्यात आली असेल अशा व्यक्तीस, नोटीस रद्द करण्याची मुभा देण्यात येणार नाही.

(५) निवडणूक निर्णय अधिकारी, उमेदवारी मागे घेतल्याच्या नोटीशीचा खरेपणा आणि उप नियम (१) अन्वये ती देणाऱ्या व्यक्तीची ओळख याबाबत खात्री पटल्यावर, त्याच्या कार्यालयातील सूचना फलकावर नोटीस लावण्याची व्यवस्था करील.

२८. निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची यादी तयार करणे आणि निशाण्यांचे नियतवाटप करणे :—

(१) उमेदवारी मागे घेण्याकरिता निश्चित करण्यात आलेल्या शेवटच्या तारखेच्या लगतनंतरच्या दिवशी निवडणूक निर्णय अधिकारी, निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची, म्हणजेच ज्यांची नामनिर्देशनपत्रे अंतिमरीत्या स्वीकारण्यात आली असतील आणि ज्यांनी आपली उमेदवारी विहित मुदतीत मागे घेतली नसेल अशा उमेदवारांची यादी तयार करील आणि ती नमुना ई-७ मध्ये त्याच्या कार्यालयातील सूचना फलकावर प्रसिद्ध करील.

(२) उक्त यादीत, मतदारांची यादी ज्या भाषेत व रितीने तयार करण्यात आलेली असेल त्या भाषेतील वर्णानुक्रमानुसार व त्यारितीने, उमेदवारांच्या नावांतील निर्देशांसह त्यांची नावे, आडनावे आणि अन्य उमेदवारांची योग्य नावे तसेच निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांचे नामनिर्देशनपत्रामध्ये दिल्याप्रमाणे पत्ते अंतर्भूत असतील.

(३) मतदान आवश्यक असेल त्याबाबतीत, निवडणूक निर्णय अधिकारी, निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांनी आपापल्या नामनिर्देशनपत्रामध्ये व्यक्त केलेल्या निशाण्यांच्या पसंतीवर विचार करील, आणि

(अ) निवडणूक लढविणाऱ्या प्रत्येक उमेदवारास, व्यवहार्य असेल तेथवर, त्याच्या पसंतीनुरूप वेगवेगळे चिन्ह नेमून देईल आणि,

(ब) निवडणूक लढविणाऱ्या एकाहून अधिक उमेदवारांनी एकाच निशाणीसाठी आपली पसंती दर्शविली असेल तर, प्रथम आलेल्याला प्रथम प्राधान्य या तत्वावर निशाणी नेमून देईल आणि असे नियतवाटप अंतिम असेल.

(क) जर निवडून घ्यावयाच्या एकूण जागांच्या तीस टक्यांपेक्षा अधिक उमेदवारांनी गट तयार करून सर्व संबंधित उमेदवारांनी सह्या केलेल्या लेखी सामूहिक अजाद्वारे एकाच निशाणीची मागणी केल्यास, त्यांस निवडणूक निर्णय अधिकारी एक सामायिक निशाणी देईल.

(५) प्रत्येक उमेदवारास त्याला नेमून देण्यात आलेल्या निशाणीबाबत तात्काळ कळविण्यात येईल आणि राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने पाठविलेला त्या निशाणीचा नमुना निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याकडून पुरविण्यात येईल.

२९. निवडणूक प्रतिनिधीची नेमणूक करणे :—

(१) एखाद्या उमेदवारास, स्वतःचा निवडणूक प्रतिनिधी म्हणून एखाद्या व्यक्तीची नेमणूक करावयाची असल्यास, तो अशी नेमणूक, उप नियम (३) च्या तरतुदींच्या अधीन राहून नमुना 'ई-८' मध्ये करील. उमेदवार अशा नेमणुकीसंबंधीची नोटीस निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याला नामनिर्देशनपत्र सादर करतेवेळी किंवा त्यानंतर अथवा त्यापूर्वी केव्हाही किंवा निशाण्यांच्या वाटपाच्यावेळी नेमणूक पत्र देऊन किंवा अग्रेषित करून देईल.

(२) उमेदवार, स्वतःची सही असलेले एक लेखी प्रतिज्ञापत्र निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याकडे दाखल करून निवडणूक प्रतिनिधीची नेमणूक कोणत्याही वेळी रद्द करू शकेल. ज्या दिवशी असे प्रतिज्ञापत्र दाखल करण्यात येईल त्या दिवसापासून अशी नेमणूक रद्द केली जाईल. अशाप्रकारे निवडणूक प्रतिनिधीची नेमणूक रद्द करण्यात आली असेल, अथवा त्याचे निधन झाले असेल त्याबाबतीत, मग ही घटना निवडणूकीपूर्वी किंवा निवडणूकीच्या दरम्यान, किंवा निवडणुकीनंतर, परंतु उमेदवाराच्या निवडणूक खर्चाचा हिशेब निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याकडे विहित नमुन्यात दाखल करण्यापूर्वी घडलेली असो, उमेदवारास आपला निवडणूक प्रतिनिधी म्हणून अन्य एखाद्या व्यक्तीची नेमणूक करता येईल आणि त्यासंबंधीची नोटीस, पहिल्या निवडणूक प्रतिनिधीच्या बाबतीत ती ज्या पद्धतीने देण्यात आली होती त्याच पद्धतीने निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याला देण्यात येईल.

(३) उमेदवारास जिचे नाव मतदार यादीत आहे अशा व्यक्तीची निवडणूक प्रतिनिधी म्हणून नेमणूक करता येईल.

(४) उक्त अधिनियम, नियम किंवा उपविधि याअन्वये मतदार म्हणून अनर्ह ठरलेल्या कोणत्याही व्यक्तीची, जोपर्यंत ती अनर्ह असणे चालू आहे तोपर्यंत किंवा तिचे नाव, उमेदवार ज्या मतदारसंघाकरिता नामनिर्देशित करण्यात आला असेल त्या मतदारसंघाच्या मतदार यादीत नसेल तोपर्यंत, अशा कोणत्याही व्यक्तीची निवडणूक प्रतिनिधी म्हणून नियुक्ती केली जाणार नाही.

३०. मतदान प्रतिनिधीची आणि मतमोजणी प्रतिनिधीची नेमणूक :—

(१) मतदान घेतले जाणार असेल अशा निवडणुकीत, निवडणूक लढविणाऱ्या कोणत्याही उमेदवारास, प्रत्येक मतदान केंद्रावर, अशा उमेदवाराचा मतदान प्रतिनिधी आणि मतमोजणी प्रतिनिधी म्हणून काम करण्यासाठी ज्यांचे नांव मतदार यादीत आहे असा एक प्रतिनिधी आणि एक बदली प्रतिनिधी यांची नेमणूक करता येईल. अशी नेमणूक उमेदवाराच्या सहीने नमुना 'ई-८अ' मधील लेखी पत्राद्वारे करण्यात येईल.

(२) उमेदवार नेमणुकीचे पत्र मतदान प्रतिनिधीला देईल व तो प्रतिनिधी ते मतदानासाठी निश्चित केलेल्या तारखेस मतदान केंद्राध्यक्षास सादर करील आणि त्याच्या समक्ष, त्यात अंतर्भूत असलेल्या प्रतिज्ञापत्रावर सही करील. मतदान केंद्राध्यक्ष, त्याला सादर केलेले पत्र स्वतःच्या ताब्यात ठेवील. मतदान प्रतिनिधीने या नियमाच्या तरतुदींचे पालन केलेले असल्याखेरीज, त्याला मतदान केंद्रावरील कोणतेही काम पार पाडण्यास परवानगी देण्यात येणार नाही.

(३) मतदान प्रतिनिधींना, उमेदवाराने, नमुना 'ई-८अ' मध्ये दिलेल्या प्राधिकारानुसार मतमोजणी प्रतिनिधी म्हणून काम करता येईल.

(४) निवडणूक लढविणाऱ्या प्रत्येक उमेदवारास, आपल्या सहीने, नमुना 'ई-८अ' मधील दोन प्रतीतील लेखी पत्राद्वारे त्याचे मतमोजणी प्रतिनिधी म्हणून काम करण्यासाठी, दोनपेक्षा अधिक नसतील इतक्या प्रतिनिधींची नेमणूक करता येईल. मतमोजणीस प्रारंभ करण्यापूर्वी उमेदवार, अशा मतमोजणी प्रतिनिधींच्या नेमणुकीबाबतची नोटीस, निवडणूक निर्णय अधिका-याला, नेमणुकीबाबतचे पत्र त्या अधिकाऱ्याकडे अग्रेषित करून देईल. उमेदवार नेमणूक पत्राची दुसरी प्रत मतमोजणी प्रतिनिधीलाही देईल. मतमोजणी प्रतिनिधी, मतमोजणीकरिता निश्चित केलेल्या तारखेस, निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यास ती प्रत सादर करील आणि तिच्यात अंतर्भूत असलेल्या प्रतिज्ञापत्रावर त्याच्या समक्ष सही करील. निवडणूक निर्णय अधिकारी त्याला सादर केलेली दुसरी प्रत स्वतःच्या अभिरक्षेत ठेवून घेईल. कोणत्याही मतमोजणी प्रतिनिधीस, त्याने या तरतुदींचे पालन केलेले असल्याखेरीज, मतमोजणीसाठी निश्चित केलेल्या जागी कोणतेही कार्य पार पाडण्यास परवानगी देण्यात येणार नाही.

३१. मतदानापूर्वी उमेदवाराचे निधन होणे :—

निवडणूक लढविणा-या एखाद्या उमेदवाराचे निधन झाल्यास आणि त्याच्या मृत्यूची बातमी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याला मतदानास प्रारंभ होण्यापूर्वी मिळाली असेल तर, निवडणूक निर्णय अधिकारी, उमेदवाराच्या मृत्यूच्या वस्तुस्थितीबद्दल खात्री पटल्यावर, मतदानाबाबत प्रत्यादेश देईल आणि राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण किंवा जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी यांना निवडणुकीच्या संदर्भातील कार्यवाहीसह त्याबाबत कळवील आणि, निवडणुकीसंदर्भातील सर्व कामकाजास, नवीन निवडणूक असल्याप्रमाणे सर्व बाबतीत, नव्याने प्रारंभ करण्यात येईल :

परंतु, मतदानाबाबत प्रत्यादेश देताना जो निवडणूक लढविणारा उमेदवार होता अशा कोणत्याही व्यक्तीच्या बाबतीत, आणखी नामनिर्देशन करण्याची आवश्यकता असणार नाही :

परंतु आणखी असे की, मतदानाबाबत प्रत्यादेश देण्यापूर्वी, जिने नियम २७ अन्वये आपली उमेदवारी मागे घेतल्याची नोटीस दिली असेल अशी कोणतीही व्यक्ती, अशा रितीने मतदानाबाबत प्रत्यादेश दिल्यानंतर, निवडणुकीसाठी उमेदवार म्हणून नामनिर्देशित होण्यास पात्र ठरणार नाही :

परंतु तसेच की, ज्या उमेदवाराचे नामनिर्देशन प्रत्यादेश देण्यापूर्वी स्वीकारले आहे त्याचेबाबत उमेदवारी मागे घेण्याची नवीन नोटीस अशा प्रत्यादेशानंतरच्या निवडणुकीसाठी निवडणूक निर्णय अधिकारी स्वीकारणार नाही.

३२. बिनविरोध निवडणे :—

नियम २७ अन्वये ज्या मुदतीच्या आत उमेदवारी मागे घेता येईल ती मुदत संपल्यानंतर ज्यांचे नामनिर्देशन स्वीकारण्यात आले आहे अशा उमेदवारांची संख्या ही, भरावयाच्या जागांच्या संख्येएवढी अथवा त्यापेक्षा कमी असेल तर, निवडणूक निर्णय अधिकारी ती जागा किंवा यथास्थिति त्या त्या प्रमाणातील जागा भरण्यासाठी असा उमेदवार किंवा असे सर्व उमेदवार यथोचितरीत्या निवडून आले असल्याचे तात्काळ जाहीर करील आणि नमुना ई-९ मध्ये प्रतिज्ञापत्र करून ते प्रमाणित करील आणि यथास्थिति राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण किंवा जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा तालुका अथवा प्रभाग सहकारी निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना त्याबाबत कळवील.

भाग - सहा

मतदान

३३. निवडणुकांच्या वेळी मतदानाची रीत :—

मतदान घेण्यात येईल त्या प्रत्येक निवडणुकीच्या बाबतीत, यात यापुढे तरतूद केलेल्या रितीने गुप्त मतदान पद्धतीने किंवा इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राने मते देण्यात येतील आणि बदली व्यक्तीमार्फत कोणतीही मते स्वीकारण्यात येणार नाहीत.

३४. मतपेटी किंवा इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र :—

प्रत्येक मतपेटी किंवा इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र हे राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाकडून मान्यता देण्यात येईल अशा स्वरूपाचे असेल.

३५. मतपत्रिकेचा नमुना :—

प्रत्येक मतपत्रिका नमुना 'ई-१०' मध्ये असेल. उमेदवारांची नावे, निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांच्या यादीत ती त्याच क्रमाने असतील त्याच क्रमाने मतपत्रिकेवर लावण्यात येतील. उमेदवाराला टोपण नाव असल्यास त्याचा समावेश करण्यात येईल. तथापि दोन किंवा त्याहून अधिक

उमेदवारांचे नाव सारखेच असेल तर, त्यांचा व्यवसाय किंवा निवासस्थान याची त्यापुढे भर घालून किंवा, निवडणूक निर्णय अधिकारी ठरविलेला अशा इतर कोणत्याही रितीने त्यातील फरक दाखविला जाईल.

३६. मतदान केंद्रांवरील व्यवस्था :—

(१) प्रत्येक मतदान केंद्राच्या बाहेरील बाजूस पुढील गोष्टी ठळकपणे प्रदर्शित करण्यात येतील :—

(अ) ज्या मतदान क्षेत्रातील मतदारांना मतदान केंद्रात मत देण्याचा हक्क असेल ते मतदान क्षेत्र विनिर्दिष्ट करणारी आणि ज्या मतदान केंद्रात एकाहून अधिक मतदान मंडप असतील त्या बाबतीत, अशा प्रत्येक मंडपाबाहेर, अशा मंडपासाठी नेमून दिलेल्या मतदारांचा तपशील विनिर्दिष्ट करणारी एक नोटीस, आणि

(ब) निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांच्या निशाण्यांसह त्यांच्या यादीची एक प्रत.

(२) प्रत्येक मतदान केंद्रामध्ये, ज्यात मतदारांना, कोणाच्याही अवलोकनापलीकडे राहून आपली मते नोंदविता येतील अशा एक किंवा त्याहून अधिक मतदान कक्षांची रचना करण्यात येईल.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रत्येक मतदान केंद्राला पुरेशा प्रमाणात मतपेट्या किंवा इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रे, मतपत्रिका, अशा मतदान केंद्रात ज्या क्षेत्रातील मतदारांना मतदानाचा हक्क आहे त्या मतदान क्षेत्रातील किंवा क्षेत्रातील मतदारांच्या यादीच्या प्रती, मतपत्रिकांवर विभेदक खुणेचा ठसा उमटविण्यासाठी साधने आणि मतपत्रिकांवर खूण करण्यासाठी मतदारांना आवश्यक असलेल्या वस्तू पुरविल. निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रत्येक मतदान केंद्राला, अशा मतदान केंद्रात मतदान घेण्यासाठी आवश्यक असतील अशी इतर साधनसामग्री आणि उपसाधनेही पुरविल.

३७. मतदान केंद्रात प्रवेश :—

मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान केंद्रात कोणत्याही एका वेळी प्रवेश देण्यासाठी मतदारांचे प्रमाण नियमित करील आणि पुढील व्यक्तींव्यतिरिक्त इतर व्यक्तींना प्रवेश देणार नाही :—

(अ) मतदान अधिकारी,

(ब) निवडणुकीशी संबंधित कामावर असलेले लोकसेवक,

(क) निवडणूक अधिकारी किंवा निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी प्राधिकृत केलेल्या व्यक्ती,

(ड) उमेदवार, त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी आणि नियम ३० च्या तरतुदींस अधीन राहून, प्रत्येक उमेदवाराचा एक मतदान प्रतिनिधी,

(ई) मतदाराबरोबर असलेले कडेवरील मूल,

(फ) मदतीशिवाय ज्याला हालचाल करता येत नाही अशा, अंध किंवा अपंग मतदारासोबत असलेली एखादी व्यक्ती.

(ग) निवडणूक निर्णय अधिकारी किंवा मतदान केंद्राध्यक्ष मतदाराची ओळख पटविण्याच्या प्रयोजनासाठी नियुक्त करील अशा इतर व्यक्ती.

३८. मतदानासाठी मतपेट्या तयार करणे :—

(१) मतपेट्यांच्या सुरक्षिततेसाठी एखादी कागदी मोहोर वापरात आणण्यात आली असेल त्याबाबतीत, मतदान केंद्राध्यक्ष त्या कागदी मोहोरेवर आपली स्वतःची सही करील आणि उपस्थित असलेल्या मतदान प्रतिनिधींपैकी ज्यांची त्यावर सहाय्य करण्याची इच्छा असेल त्यांच्या सहाय्य घेईल.

(२) मतदान केंद्राध्यक्ष, त्यानंतर अशा रितीने स्वाक्षरित केलेली कागदी मोहोर, तिच्यासाठी मतपेट्यात ठेवलेल्या जागी लाविल आणि त्यानंतर त्या मतपेट्यात मतपत्रिका टाकण्यासाठी फट उघडी राहिल अशारितीने ती पेट्या सुरक्षित आणि मोहोरबंद करील.

(३) मतपेट्या सुरक्षित करण्यासाठी वापरण्यात आलेल्या मोहोरा अशा रितीने लावण्यात येतील की, जेणेकरून पेट्या बंद केल्यानंतर मोहोर तोडल्याशिवाय ती उघडता येऊ शकणार नाही.

(४) मतपेट्या सुरक्षित करण्यासाठी कागदी मोहोरांचा वापर करणे आवश्यक नसेल त्याबाबतीत, मतदान केंद्राध्यक्ष, मतपेट्यात मतपत्रिका टाकण्यासाठी फट उघडी राहिल अशारितीने मतपेट्या सुरक्षित व मोहोरबंद करील आणि उपस्थित असलेल्या मतदान प्रतिनिधींना, त्यांची इच्छा असल्यास, त्यांच्या मोहोरा लावण्यास परवानगी देईल.

(५) मतदान केंद्रात वापरण्यात आलेल्या प्रत्येक मतपेटीला आतून आणि बाहेरून दोन्ही बाजूंस, पुढील गोष्टी चिन्हांकित असलेल्या मोहोरा लावलेल्या असल्या पाहिजेत :—

(अ) मतदारसंघाचा अनुक्रमांक, कोणताही असल्यास आणि त्याचे नाव ;

(ब) मतदान केंद्राचा अनुक्रमांक आणि त्याचे नाव ;

(क) मतदान संपल्यावर मतपेटीच्या केवळ बाहेरील बाजूकडील खूणचिह्नीवर लिहावयाचा आहे असा मतपेटीचा अनुक्रमांक आणि

(ड) मतदानाची तारीख.

(६) मतदानास प्रारंभ होण्याच्या लगतपूर्वी, मतदान केंद्राध्यक्ष, उपस्थित मतदान प्रतिनिधींना आणि इतर व्यक्तींना मतपेटी रिकामी असल्याचे आणि तिच्यावर, या नियमांच्या उपनियम (५) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या खूणचिह्ना असल्याचे दाखविले.

(७) त्यानंतर मतपेटी बंद करून मोहोरबंद आणि सुरक्षित करण्यात येईल आणि ती, मतदान केंद्राध्यक्ष आणि मतदान प्रतिनिधी यांच्या नजरेसमोर राहिल अशा जागी ठेवण्यात येईल.

३९. मतदानासाठी इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र तयार करणे :—

जर इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रामार्फत मतदान घेण्याचे ठरविलेले असेल तर, ते तांत्रिकदृष्ट्या शक्य असेल तेथवर, या नियमानुसार असलेल्या आणि राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने नेमून दिलेल्या कार्यपद्धतीनुसार घेण्यात येईल.

४०. मतदारांची ओळख पटविणे :—

(१) मतदान केंद्राध्यक्षास मतदान केंद्रावर मतदारांची ओळख पटविण्यासाठी किंवा मतदान घेताना त्याला सहाय्य करण्यासाठी, त्यास योग्य वाटेल अशा व्यक्तीची नियुक्ती करता येईल.

(२) प्रत्येक मतदार मतदान केंद्रात प्रवेश करतवेळी, भारताचा निवडणूक आयोग, केंद्र अथवा राज्य शासन यांनी ठरवून दिलेला, छायाचित्र असलेला ओळखीचा पुरावा किंवा त्या संस्थेने संस्थेच्या उपविधितील तरतुदीनुसार दिलेले, छायाचित्र असलेले ओळखपत्र स्वतः जवळ बाळगील.

(३) प्रत्येक मतदार मतदान केंद्रात प्रवेश करील तेव्हा, मतदान केंद्राध्यक्ष किंवा याबाबत त्याने प्राधिकृत केलेला मतदान अधिकारी मतदाराचे नाव आणि इतर तपशील मतदार यादीतील संबंधित नोंदीशी ताडून पाहील आणि त्यानंतर मतदाराचा अनुक्रमांक, नाव, इतर तपशील पुकारील.

(४) एखाद्या व्यक्तीच्या, मतपत्रिका मिळविण्याच्या अधिकाराबाबत निर्णय घेताना, मतदान केंद्राध्यक्ष किंवा यथास्थिति, मतदान अधिकारी, मतदार यादीतील कोणत्याही नोंदीतील लेखन वा मुद्रण दोषांकडे, ज्या मतदाराशी ती नोंद संबंधित आहे तो मतदार आणि ती व्यक्ती एकच आहे याबाबत त्यांची खात्री झाली तर, दुर्लक्ष करील.

४१. ओळखीबाबत आक्षेप घेणे :—

(१) कोणत्याही मतदान प्रतिनिधीस, आपण विशिष्ट मतदार आहोत असा दावा करणाऱ्या एखाद्या व्यक्तीच्या ओळखीबाबत, मतदान केंद्राध्यक्षाकडे प्रत्येक आक्षेपासाठी ५० रुपये याप्रमाणे रोख रक्कम जमा करून आक्षेप घेता येईल.

(२) अशी रक्कम त्या व्यक्तीने जमा केल्यानंतर, मतदान केंद्राध्यक्ष,—

(अ) जिला आक्षेप घेतलेला आहे, त्या व्यक्तीस तोतयेगिरीबद्दल होणाऱ्या शास्तीसंबंधी इशारा देईल,

(ब) मतदार यादीतील संबंधित नोंद संपूर्णपणे वाचील आणि त्या नोंदीत विनिर्दिष्ट केलेली व्यक्ती तीच आहे किंवा काय याबाबत तिच्याकडे विचारणा करील.

(क) नमुना 'ई-११' मधील आक्षेपित मतदारांच्या यादीत तिचे नाव आणि पत्ता नोंदवील ; आणि

(ड) उक्त यादीत तिची सही करण्यास तिला फर्मावील,

(३) त्यानंतर मतदान केंद्राध्यक्ष आक्षेपाबाबत संक्षिप्त चौकशी करील आणि त्यास त्या प्रयोजनासाठी—

(अ) आक्षेप घेणाऱ्या व्यक्तीस आक्षेपाबाबत पुरावा दाखल करण्यास आणि जिच्याबाबत आक्षेप घेतलेला असेल त्या व्यक्तीस तिच्या ओळखीबाबतचा पुरावा दाखल करण्यास भाग पाडता येईल ;

(ब) आक्षेप घेतलेल्या व्यक्तीस, तिची ओळख पटवून देण्याच्या प्रयोजनासाठी आवश्यक असे कोणतेही प्रश्न विचारता येतील आणि त्याची शपथेवर उत्तरे देण्यास तिला भाग पाडता येईल ; आणि

(क) आक्षेप घेतलेल्या व्यक्तीस आणि साक्ष देऊ करणाऱ्या इतर कोणत्याही व्यक्तीस शपथ घेण्यास लावता येईल ;

(४) जर, चौकशीनंतर, मतदान केंद्राध्यक्षास असे वाटेल की, आक्षेप सिद्ध झालेला नाही तर तो, जिच्याबाबत आक्षेप घेतलेला असेल त्या व्यक्तीस मतदानाची परवानगी देईल आणि त्यास असे वाटेल की, तो आक्षेप सिद्ध झालेला आहे तर, त्यास आक्षेप घेतलेल्या व्यक्तीस मतदान करण्यास मनाई करता येईल ;

(५) जर मतदान केंद्राध्यक्षाच्या मते आक्षेप क्षुल्लक स्वरूपाचा असेल किंवा सद्भावनापूर्वक घेण्यात आला नसेल तर, तो उपनियम (१) अन्वये ठेवलेली अनामत रक्कम निवडणूक निधीमध्ये जमा करण्यात यावी असा निदेश देईल आणि इतर कोणत्याही बाबतीत, तो चौकशी करून आक्षेप घेणाऱ्या व्यक्तीस ती रक्कम परत करील.

४२. तोतयेगिरीविरुद्ध खबरदारी घेणे :—

(१) मतदारांच्या तोतयेगिरीस प्रतिबंध करण्याच्या दृष्टीने, ज्याच्या ओळखीबाबत मतदान केंद्राध्यक्ष किंवा, यथास्थिति मतदान अधिकारी याची खात्री पटली असेल असा प्रत्येक मतदार, मतदान केंद्राध्यक्षाला किंवा मतदान अधिकाऱ्याला आपल्या डाव्या अंगठ्याची तपासणी करण्यास आणि त्यावर पक्क्या शाईची खूण करण्यास परवानगी देईल.

(२) जर कोणताही मतदार उपनियम (१) अनुसार, त्याच्या डाव्या अंगठ्याचे निरीक्षण करू देण्यास किंवा त्यावर खूण करू देण्यास नकार देईल किंवा त्याच्या डाव्या अंगठ्यावर आधीच अशी खूण केलेली असेल किंवा शाईची खूण काढून टाकण्याच्या हेतूने तो कोणतेही कृत्य करील तर, त्यास कोणतीही मतपत्रिका दिली जाणार नाही किंवा मतदान करण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.

(३) मतदाराच्या डाव्या अंगठ्यासंबंधीचा या नियमातील कोणताही निर्देश हा, जर मतदाराला डावा अंगठा नसेल तर त्याबाबतीत त्याच्या डाव्या हाताच्या इतर कोणत्याही बोटासंबंधीचा निर्देश आहे असे समजले जाईल आणि त्याच्या डाव्या हाताची सर्व बोटेच नसतील त्या बाबतीत, तो त्याच्या उजव्या हाताचा अंगठा किंवा इतर कोणतेही बोट यासंबंधीचा निर्देश आहे असे समजले जाईल आणि दोन्ही हातांची सर्व बोटे नसतील त्या बाबतीत त्याला असलेल्या त्याच्या डाव्या किंवा उजव्या हाताचे टोक यासंबंधीचा निर्देश आहे, असे समजले जाईल.

४३. मतपत्रिका देणे :—

(१) मतदानाच्या प्रारंभासाठी निश्चित केलेल्या वेळेपूर्वी कोणत्याही मतदारास कोणतीही मतपत्रिका देण्यात येणार नाही.

(२) मतदान समाप्त होण्याच्या वेळी मतदान केंद्रावर जे मतदार उपस्थित असतील त्यांखेरीज, इतर कोणत्याही मतदारास, मतदान समाप्तीसाठी निश्चित केलेल्या वेळेनंतर कोणतीही मतपत्रिका देण्यात येणार नाही. अशा मतदारांना मतदान संपल्यानंतरही त्यांची मते नोंदविण्याची परवानगी देण्यात येईल.

(३) मतदाराला मतपत्रिका देण्यापूर्वी प्रत्येक मतपत्रिकेवर—

(अ) जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी निदेश देईल अशा विभेदक चिन्हाचा शिक्का मारण्यात येईल.

(ब) तिच्या मागच्या बाजूस मतदान केंद्राध्यक्ष पूर्ण स्वाक्षरी करील.

(४) मतदाराला मतपत्रिका देतेवेळी, मतदान अधिकारी, नोंद करण्यासाठी स्वतंत्रपणे ठेवलेल्या मतदारांच्या यादीच्या प्रतीमध्ये त्या मतदाराच्या नावासमोर मतपत्रिकेच्या अनुक्रमांकाची नोंद करील.

(५) उपनियम (४) मध्ये तरतूद केली असेल ते खेरीजकरून, मतदान केंद्रातील कोणतीही व्यक्ती, विशिष्ट मतदारांना दिलेल्या मतपत्रिकांचे अनुक्रमांक टिपून घेणार नाही.

४४. मतदानाची कार्यपद्धती :—

(१) मतपत्रिका मिळाल्यावर, मतदार ताबडतोब,—

(एक) मतदान कक्षांपैकी एका कक्षाकडे जाईल ;

(दोन) तेथे ज्या उमेदवाराला मत देण्याची त्याची इच्छा असेल त्या उमेदवाराच्या निशाणीवर किंवा तिच्याजवळ, त्याला त्या प्रयोजनासाठी पुरविण्यात आलेल्या साधनाने खूण करील ;

- (तीन) आपले मत दिसू नये यासाठी मतपत्रिकेची घडी करील ;
- (चार) आवश्यक वाटल्यास, मतपत्रिकेवरील विभेदक चिन्ह मतदान केंद्राध्यक्षास दाखविल ;
- (पाच) घडी केलेली मतपत्रिका मतपेटीत टाकील ;
- (सहा) मतदान केंद्रातून निघून जाईल.

(२) एक मतदार मतदान कक्षात असताना दुसऱ्या कोणत्याही मतदारास आत प्रवेश देण्यात येणार नाही.

४५. वेगवेगळे मतदारसंघ नसतील किंवा एका मतदारसंघातून एकापेक्षा अधिक जागा भरावयाच्या असतील त्या बाबतीतील मतदानाची कार्यपद्धती :-

उपविधीमध्ये कोणत्याही मतदारसंघाची व्याख्या केली नसेल त्याबाबतीत, किंवा एखाद्या मतदारसंघासाठी उपविधीमध्ये एक पेक्षा अधिक जागा प्राधिकृत करण्यात आल्या असतील त्याबाबतीत, या जागांशी जेथवर संबंधित असेल तेथवर, मतदान पुढील तरतुदींना अनुसरून करण्यात येईल:-

(अ) प्रत्येक मतदारास, जितक्या जागा भरावयाच्या असतील आणि त्या भरण्यासाठी मतदान घ्यावयाचे असेल तितकी मते देण्याचा हक्क असेल, परंतु कोणत्याही मतदारास कोणत्याही एकाच उमेदवारास एकाहून अधिक मते देता येणार नाहीत.

(ब) मतदाराने, मतपत्रिकेवर खूण करण्याच्या प्रयोजनासाठी पुरविलेल्या साधनाने, ज्या उमेदवाराला किंवा उमेदवारांना मत देण्याची त्याची इच्छा असेल त्याच्या निशाणीवर किंवा निशाणीवर किंवा तिच्याजवळ किंवा त्यांच्या जवळ खूण करावी. त्यामुळे अशा रितीने केलेल्या कोणत्याही खुणेचा कोणताही भाग इतर उमेदवारासाठी ठेवलेल्या जागी उमटणार नाही. मतदाराने त्यानंतर आपले मत दिसू नये अशा रितीने, खूण केलेल्या मतपत्रिकेची घडी करावी आणि घडी केलेली मतपत्रिका मतपेटीत टाकावी आणि गैरवाजवी विलंब न करता मतदान केंद्रातून निघून जावे.

४६. अंध किंवा अपंग मतदारांच्या मताची नोंदणी :-

(१) अंधत्वामुळे किंवा इतर शारीरिक अपंगत्वामुळे एखाद्या मतदारास मतपत्रिकेवरील निशाण्या ओळखणे अशक्य आहे किंवा सहाय्याशिवाय मतपत्रिकेवर खूण करणे अशक्य आहे याविषयी मतदान केंद्राध्यक्षाची खात्री पटली असेल तर, मतदान केंद्राध्यक्ष, त्या मतदारास, त्याच्यावतीने व त्याच्या इच्छेनुसार, मतपत्रिकेवर मत नोंदविण्यासाठी आणि आवश्यक असल्यास, मत गुप्त राहावे म्हणून मतपत्रिकेची घडी करून ती मतपेटीत टाकण्यासाठी, ज्याचे वय १८ वर्षाहून कमी नाही असा एखादा सोबती मतदान कक्षात त्याच्याबरोबर नेण्यास परवानगी देईल:

परंतु, कोणत्याही व्यक्तीस कोणत्याही मतदान केंद्रावर त्याच दिवशी एकाहून अधिक मतदारांचा सोबती म्हणून काम करण्यास परवानगी दिली जाणार नाही:

परंतु, आणखी असे की, या नियमान्वये कोणत्याही दिवशी, मतदाराचा सोबती म्हणून काम करण्यास एखाद्या व्यक्तीस परवानगी देण्यापूर्वी, त्याने मतदाराच्या वतीने नोंदविलेले मत तो गुप्त ठेविल आणि त्याने त्याच दिवशी यापूर्वी दुसऱ्या एखाद्या मतदाराचा सोबती म्हणून कोणत्याही मतदान केंद्रावर काम केलेले नाही, असे त्याने नमुना ई-१२ मध्ये जाहीर करणे आवश्यक असेल.

(२) मतदान केंद्राध्यक्ष या नियमाखालील अशा सर्व प्रकरणांची नोंद नमुना ई-१३ मध्ये ठेवील.

४७. खराब झालेल्या आणि परत केलेल्या मतपत्रिका :-

(१) एखाद्या मतदाराने अनवधानाने आपली मतपत्रिका, अशा रितीने वापरली असेल की, मतपत्रिका म्हणून तिचा सोयीस्करपणे वापर करणे शक्य नसेल तर, त्या मतदारास ती मतदान केंद्राध्यक्षाकडे परत करता येईल आणि ही गोष्ट अनावधानाने घडल्याबद्दल केंद्राध्यक्षाची खात्री पटवून दिल्यानंतर त्याला दुसरी मतपत्रिका देण्यात येईल आणि अशा परत केलेल्या मतपत्रिकेवर मतदान केंद्राध्यक्ष “ खराब झालेली, रद्द केलेली ” असा मजकूर लिहील.

(२) एखाद्या मतदाराने मतपत्रिका मिळाल्यावर तिचा उपयोग न करण्याचे ठरविल्यास, तो, ती मतपत्रिका मतदान केंद्राध्यक्षाकडे परत करील आणि अशा रितीने परत केलेल्या मतपत्रिकेवर मतदान केंद्राध्यक्ष “ परत केलेली - रद्द केलेली ” असा मजकूर लिहील.

(३) उपनियम (१) किंवा उपनियम (२) अन्वये रद्द करण्यात आलेल्या सर्व मतपत्रिका वेगळ्या पाकिटात ठेवण्यात येतील.

४८. दुबार नोंदलेली मते :-

(१) आपण अमुक एक मतदार आहोत असे सांगून एखादी व्यक्ती मतदान करून गेल्यानंतर, जर दुसरी एखादी व्यक्ती आपण तोच विशिष्ट मतदार आहोत असे सांगून मतपत्रिकेची मागणी करील तर, त्या व्यक्तीस स्वतःची ओळख पटवून देण्यासंबंधात, मतदान केंद्राध्यक्ष विचारील, अशा प्रश्नांची समाधानकारक उत्तरे दिल्यानंतर, या नियमांच्या पुढील तरतुदींना अधीन राहून, इतर कोणत्याही मतदाराप्रमाणे (या नियमात यापुढे “ दुबार नोंदलेल्या मतपत्रिका ” म्हणून उल्लेखिलेल्या) मतपत्रिकेवर खूण करण्याचा हक्क असेल.

(२) अशी प्रत्येक व्यक्ती दुबार नोंदलेली मतपत्रिका मिळण्यापूर्वी, योग्य असेल त्याप्रमाणे नमुना “ई-१४” मध्ये असलेल्या सूचीतील तिच्या संबंधीच्या नोंदीसमोर आपल्या नावाची सही करील.

(३) दुबार नोंदलेली मतपत्रिका, मतदानासाठी वापरण्यात येणाऱ्या इतर मतपत्रिकांप्रमाणेच असेल; फक्त -

- (अ) ती मतदान केंद्रावर उपयोगात आणण्यासाठी देण्यात आलेल्या मतपत्रिकांच्या गडुयातील शेवटच्या क्रमांकाची असेल, आणि
(ब) तिच्या मागच्या बाजूवर मतदान केंद्राध्यक्षाने “दुबार नोंदलेली मतपत्रिका” असे स्वतः लिहून त्यावर स्वतःची सही केलेली असेल.

(४) दुबार नोंदलेल्या मतपत्रिकेवर मतदान कक्षात जाऊन खूण केल्यावर, मतपत्रिकेची घडी घालून मतदार ती मतपत्रिका, मतपेटीत न टाकता मतदान केंद्राध्यक्षाकडे देईल, व मतदान केंद्राध्यक्ष ती मतपत्रिका त्यासाठी राखून ठेवलेल्या लिफाफ्यात ठेवील.

४९. मतदान समाप्त करणे :—

(१) मतदान केंद्राध्यक्ष, नियम १८ अन्वये याबाबतीत निश्चित करण्यात आलेल्या वेळी मतदान समाप्त करील आणि त्यानंतर कोणत्याही मतदाराला मतदान केंद्रात प्रवेश देणार नाही :

परंतु, मतदान केंद्र बंद होण्यापूर्वी, तेथे हजर असलेल्या सर्व मतदारांना मतदान करू देण्यात येईल.

(२) मतदान केंद्र बंद होण्यापूर्वी एखादा मतदार तेथे हजर होता किंवा कसे असा प्रश्न उद्भवल्यास, त्या बाबतीत मतदान केंद्राध्यक्ष निर्णय देईल आणि त्याचा निर्णय अंतिम असेल.

५०. मतदानानंतर मतपेटीचा मोहोरबंद करणे :—

(१) मतदान समाप्त झाल्यानंतर व्यवहार्य असेल तेथेवर मतदान केंद्राध्यक्ष कोणत्याही उमेदवारांच्या किंवा त्यांच्या निवडणूक किंवा मतदान प्रतिनिधींच्या उपस्थितीत मतपेटीची फट बंद करील आणि फट बंद करण्यासाठी मतपेटीला कोणतीही यांत्रिक कळ नसेल तर तो, ती फट मोहोरबंद करील आणि हजर असलेल्या कोणत्याही मतदान प्रतिनिधीला त्याची स्वतःची मोहोर लावण्यास परवानगी देईल.

(२) नंतर ती मतपेटी मोहोरबंद करण्यात येईल व सुरक्षित ठेवली जाईल.

(३) पहिली मतपेटी भरल्यामुळे दुसऱ्या मतपेटीचा उपयोग करणे भाग पडले तर, दुसऱ्या मतपेटीचा उपयोग करण्यापूर्वी प्रथम पहिली मतपेटी उपनियम (१) व (२) मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे बंद करून मोहोरबंद केली जाईल; व सुरक्षित ठेवली जाईल.

५१. मतपत्रिकांचा हिशेब :—

(१) मतदान संपल्यानंतर मतदान केंद्राध्यक्ष, मतपत्रिकांच्या हिशेबाची नोंद नमुना “ई-१५” मध्ये करील व तो नमुना निराळ्या पाकिटात भरून त्यावर “मतपत्रिकांचा” हिशेब असे शब्द लिहील.

(२) एखाद्या मतदान प्रतिनिधीची, मतपत्रिकांच्या हिशेबात केलेल्या नोंदीची सत्य प्रत घेण्याची इच्छा असेल तर, मतदान केंद्राध्यक्ष त्याला तसे करण्याची परवानगी देईल व सत्य प्रत म्हणून ती साक्षात्कृत करील.

५२. इतर पाकिटे मोहोरबंद करणे :—

(१) मतदान केंद्राध्यक्ष नंतर पुढीलप्रमाणे निरनिराळी पाकिटे तयार करील :-

- (अ) खुणा केलेली मतदारांच्या यादीची प्रत;
(ब) न वापरलेल्या मतपत्रिका;
(क) रद्द केलेल्या मतपत्रिका;
(ड) दुबार नोंदलेल्या मतपत्रिका आणि दुबार नोंदलेल्या मतपत्रिकांची यादी असलेला लिफाफा;
(ई) आक्षेपित मतांची यादी; आणि
(फ) निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांनी दिलेल्या निदेशानुसार मोहोरबंद पाकिटात ठेवावयाची इतर कोणतीही कागदपत्रे

(२) असे प्रत्येक पाकीट, मतदान केंद्राध्यक्षाची आणि उपस्थित असणाऱ्या मतदान प्रतिनिधींपैकी मोहोर लावण्याची ज्यांची इच्छा असेल अशा प्रतिनिधींची मोहोर लावून, मोहोरबंद करण्यात येईल.

५३. मतपेटीचा, पाकिटे इत्यादी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याकडे पाठविणे :—

(१) त्यानंतर मतदान केंद्राध्यक्ष, खालील वस्तू, निवडणूक निर्णय अधिकारी निदेश देईल त्या ठिकाणी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याच्या स्वाधीन करील किंवा स्वाधीन करण्याची व्यवस्था करील,-

- (अ) मतपेट्या ;
- (ब) मतपत्रिकांचा हिशेब ;
- (क) नियम ५२ मध्ये उल्लेखिलेली, मोहोरबंद केलेली पाकिटे ; आणि
- (ड) मतदानाच्या वेळी वापरलेली इतर सर्व कागदपत्रे.

(२) मतमोजणी सुरु होईपर्यंत, निवडणूक निर्णय अधिकारी सर्व मतपेट्या, पाकिटे आणि इतर कागदपत्रे यांच्या सुरक्षित परिवहनासाठी आणि त्यांच्या सुरक्षित अभिरक्षेसाठी पुरेशी व्यवस्था करील.

५४. मतपेट्या नष्ट इत्यादी झाल्यास नव्याने मतदान घेणे :—

(१) जर एखाद्या निवडणुकीच्या वेळी,—

(अ) एखाद्या मतदान केंद्रावर उपयोगात आणलेली कोणतीही मतपेटि, मतदान केंद्राध्यक्ष किंवा निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या अभिरक्षेतून बेकायदेशीरपणे काढून घेण्यात आली किंवा ती अपघाताने किंवा हेतूपूर्वक नष्ट करण्यात आली किंवा गहाळ करण्यात आली किंवा त्या मतदान केंद्रावर निकाल निश्चित ठरवणे अशक्य होईल इतक्या प्रमाणात तिची नासधूस करण्यात आली किंवा तीत ढवळाढवळ करण्यात आली; किंवा

(ब) जिच्यामुळे मतदानावर अनिष्ट परिणाम घडण्याची शक्यता असेल अशी कोणतीही चूक किंवा नियमबाह्यता कार्यपद्धतीत घडली, तर निवडणूक निर्णय अधिकारी ती गोष्ट जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी यांना ताबडतोब कळवील.

(२) जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी असा अहवाल मिळाल्यावर किंवा उप नियम (१) मध्ये उल्लेखिलेली परिस्थिती स्वतः विचारात घेऊन आणि राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या सर्वसाधारण अथवा विशेष आदेशाद्वारे,

(अ) एकतर त्या मतदान केंद्रावरील मतदान निरर्थक असल्याचे घोषित करील, त्या मतदान केंद्रावर नव्याने निवडणूक घेण्यासाठी एखादा दिवस नेमील आणि वेळ निश्चित करील. त्यास योग्य वाटेल अशा रितीने नेमलेला दिवस व निश्चित केलेली वेळ अधिसूचित करील ; किंवा

(ब) त्या मतदान केंद्रावर नव्याने घेतलेल्या मतदानाच्या निकालाचा निवडणुकीच्या निकालावर कोणत्याही प्रकारे परिणाम होणार नाही किंवा कार्यपद्धतीमधील चूक किंवा नियमबाह्यता तेवढी मोठी नाही याबद्दल खात्री झाल्यास, तो निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यास निवडणुकीसाठी त्यास योग्य वाटतील असे निदेश देईल किंवा अशी कार्यवाही करील.

(३) या अधिनियमाच्या तरतुदी किंवा त्या अन्वये केलेले नियम किंवा उपविधि हे, मूळ मतदानास ज्याप्रमाणे लागू होतात, त्याप्रमाणे अशा प्रत्येक मतदानाला लागू होतील.

भाग सात

मतमोजणी व निवडणूक निकाल जाहीर करणे

५५. मतमोजणी :—

मतदान घेतलेल्या प्रत्येक निवडणुकीत, निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याच्या पर्यवेक्षणानुसार किंवा पर्यवेक्षणाखाली आणि निदेशानुसार किंवा निदेशांखाली मतमोजणी करण्यात येईल आणि निवडणूक लढविणारा प्रत्येक उमेदवार आणि त्याचा मतमोजणी प्रतिनिधी यांस मतमोजणीच्या वेळी उपस्थित राहण्याचा अधिकार असेल. निवडणूक निर्णय अधिकारी, मतमोजणी प्रक्रिया मुक्त, निःपक्ष व पारदर्शक रितीने चालावी म्हणून प्रत्येक उमेदवारामागे आवश्यक असेल अशा संख्येत उमेदवारांच्या मतमोजणी प्रतिनिधींना हजर राहू देईल.

५६. मतमोजणीसाठी निश्चित केलेल्या जागी प्रवेश :—

(१) निवडणूक निर्णय अधिकारी मतमोजणीसाठी निश्चित केलेल्या जागी, —

(अ) मतमोजणीत त्याला सहाय्य करण्यासाठी तो नेमणूक करील अशा व्यक्ती;

(ब) जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याने प्राधिकृत केलेल्या व्यक्ती;

(क) निवडणुकीच्या संबंधात कामावर असलेले लोकसेवक; आणि

(ड) उमेदवार व त्यांचे मतमोजणी प्रतिनिधी,

यांच्या व्यतिरिक्त इतर व्यक्तींना प्रवेश देणार नाही.

(२) उप नियम (१) च्या खंड (अ) अन्वये, निवडणुकीत संस्थेने नियुक्त केलेल्या किंवा अन्यथा उमेदवारासाठी काम करीत असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीची नेमणूक करण्यात येणार नाही.

(३) एखाद्या विशिष्ट टेबलावरील किंवा टेबलांच्या गटावरील मतमोजणीवर कोणता मतमोजणी प्रतिनिधी लक्ष ठेवील किंवा कोणते प्रतिनिधी लक्ष ठेवतील हे निवडणूक निर्णय अधिकारी ठरवील.

(४) मतमोजणीच्या वेळी स्वतः गैरवर्तणूक करणाऱ्या किंवा निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याच्या कायदेशीर निदेशांचे पालन करण्यात कसूर करणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीस, जेथे मतमोजणी चालू असेल त्या जागेतून, निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याकडून किंवा कर्तव्य बजावणाऱ्या कोणत्याही पोलीस अधिकाऱ्याकडून किंवा निवडणूक निर्णय अधिकारी याबाबतीत प्राधिकृत करील अशा कोणत्याही व्यक्तीकडून, काढून टाकण्यात येईल.

५७. मतपेट्यांची छाननी व त्या उघडणे :—

(१) निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यास, एका किंवा अधिक मतदान केंद्रात वापरलेल्या मतपेट्या एकाच वेळी उघडून त्यांतील मतपत्रिकांची मोजणी करून घेता येईल.

(२) मतमोजणीच्या टेबलावर मतपेटी उघडण्यापूर्वी, त्या टेबलाजवळ उपस्थित असलेल्या मतमोजणी प्रतिनिधींस, मतपेटीवर लावण्यात आली असेल अशी कागदी मोहोर किंवा इतर कोणतीही मोहोर तपासून पाहण्यास व ती जशीच्या तशीच आहे याबद्दल स्वतःची खात्री करून घेण्यास परवानगी देण्यात येईल.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी, कोणत्याही मतपेटीत खरोखरच फेरफार करण्यात आलेला नाही याबद्दल स्वतःची खात्री करून घेईल. तो फेरफार करण्यात आलेल्या मतपेटीतील मतपत्रिकांची मोजणी करणार नाही आणि त्या मतदान केंद्राच्याबाबतीत नियम ५४ मध्ये ठरवून दिलेली कार्यपद्धती अनुसरील.

५८. मतपत्रिकांची छाननी व त्या बाद करणे :—

(१) प्रत्येक मतपेटीतून काढलेल्या मतपत्रिकांचे सोईस्कर असे गट्टे करण्यात येतील व त्यांची छाननी करण्यात येईल.

(२) (अ) मतपत्रिकेवर, मतदार ओळखणे शक्य होईल अशाप्रकारची कोणतीही खूण किंवा लिखाण असेल, किंवा

(ब) तीवर मत नोंदविलेले नसेल, किंवा

(क) एकच उमेदवार निवडावयाचा असेल त्यावेळी, त्या मतपत्रिकेवर एकापेक्षा अधिक मतदारांना मते दिली असतील ; किंवा

(ड) एकापेक्षा अधिक उमेदवार निवडावयाचे असतील त्या वेळी, मतदाराने मतपत्रिकेवर जेवढी मते देण्याचा त्याचा हक्क असेल त्याहून अधिक मते नोंदवलेली असतील, किंवा

(इ) कोणत्या मतदारास मत देण्यात आले आहे याबद्दल शंका निर्माण व्हावी अशा रितीने मतपत्रिकेवरील मत दर्शवणारी खूण केलेली असेल, किंवा

(फ) ती मतपत्रिका बनावट असेल, किंवा

(ग) ती मतपत्रिका खरीखुरी मतपत्रिका म्हणून ओळखता येणार नाही इतकी खराब झाली असेल किंवा छिन्नविछिन्न झाली असेल, किंवा

(ह) त्या मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक किंवा तिचे स्वरूप हे, मतदान केंद्रावर वापरण्यासाठी अधिकृत केलेल्या मतपत्रिकेच्या अनुक्रमांकापेक्षा किंवा, यथास्थिति, स्वरूपापेक्षा भिन्न असेल, किंवा

(आय) नियम ४३ च्या उप नियम (३) च्या तरतुदींन्वये मतपत्रिकेवर असावयास हवी अशी खूण तीवर नसेल तर,

निवडणूक निर्णय अधिकारी ती मतपत्रिका बाद ठरवील :

परंतु, —

(अ) या उप नियमाच्या खंड (ह) किंवा (आय) मध्ये निर्दिष्ट केल्याप्रमाणे असणारा कोणताही दोष हा, मतदान केंद्राध्यक्ष किंवा मतदान अधिकारी यांच्या कोणत्याही चुकीमुळे किंवा कसुरीमुळे निर्माण झाला आहे याविषयी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची खात्री पटल्यास, केवळ अशा दोषाच्या कारणास्तव ती मतपत्रिका बाद ठरवण्यात येणार नाही ;

(ब) दिलेले मत हे विशिष्ट उमेदवारासाठीच आहे हा हेतू मतपत्रिकेवर केलेल्या खुणेमुळे स्पष्ट होत असेल तर, मत दर्शवणारी खूण ही अस्पष्ट आहे किंवा एकाहून अधिक वेळा केली आहे केवळ याच कारणास्तव ती मतपत्रिका बाद ठरवण्यात येणार नाही.

(३) उप नियम (२) अन्वये कोणतीही मतपत्रिका बाद ठरविण्यापूर्वी, निवडणूक निर्णय अधिकारी उपस्थित असलेल्या प्रत्येक मतमोजणी प्रतिनिधीस मतपत्रिका तपासण्याची वाजवी संधी देईल.

(४) बाद केलेल्या प्रत्येक मतपत्रिकेवर निवडणूक निर्णय अधिकारी रबरी ठशाच्या सहाय्याने बाद अशी अक्षरे लिहील आणि बाद केल्याची कारणे संक्षिप्तपणे नमूद करील.

(५) या नियमान्वये बाद केलेल्या सर्व मतपत्रिका एका गड्ड्यात एकत्रित करण्यात येतील.

५९. मतमोजणीची कार्यपद्धती :-

(१) नियम ५८ अन्वये बाद करण्यात न आलेली प्रत्येक मतपत्रिका एक वैध मत म्हणून मोजण्यात येईल:

परंतु, दुबार नोंदलेल्या मतपत्रिका असलेला लिफाफा उघडला जाणार नाही आणि अशा मतपत्रिकेची मोजणी केली जाणार नाही.

(२) मतदान केंद्रावर वापरण्यात आलेल्या सर्व मतपेट्यांमध्ये असलेल्या सर्व मतपत्रिकांची मोजणी पूर्ण करण्यात आल्यानंतर, निवडणूक निर्णय अधिकारी नमुना ई-१६ मधील निकाल पत्रकात नोंद करील आणि तपशील जाहीर करील.

(३) नंतर वैध मतपत्रिकांचा एकत्रित गड्डा करण्यात येईल आणि बाद मतपत्रिकांच्या गड्ड्या बरोबरच तो एका वेगळ्या पाकिटात ठेवण्यात येईल. ते पाकीट मोहोर लावून बंद करण्यात येऊन त्यावर पुढील तपशील नमूद करण्यात येईल :-

(अ) मतदारसंघाचे नाव ;

(ब) ज्या मतदान केंद्रावर मतपत्रिकांचा उपयोग करण्यात आला त्या केंद्राचा तपशील, आणि

(क) मतमोजणीची तारीख.

६०. मतमोजणी सतत चालू ठेवणे :-

निवडणूक निर्णय अधिकारी व्यवहार्य असेल तेथवर मतमोजणीचे काम सतत चालू ठेवील आणि मतमोजणी तहकूब करावी लागणार असेल अशा मध्यंतराच्या कोणत्याही कालावधीत मतपत्रिका, पाकिटे व निवडणुकीच्या संबंधातील इतर कागद, स्वतःची मोहोर लावण्याची ज्याची इच्छा असेल अशा उमेदवारांची किंवा मतमोजणी प्रतिनिधींची मोहोर लाऊन, मोहोरबंद करील आणि मध्यंतरामध्ये ते अभिरक्षेत राहतील याबद्दल पुरेशी खबरदारी घेण्याची व्यवस्था करील.

६१. स्वतंत्र मतदारसंघ नसतील किंवा एका मतदारसंघातून एकापेक्षा अधिक जागा भरावयाच्या असतील अशा बाबतीतील मतमोजणीची कार्यपद्धती :-

उप विधींमध्ये व्याख्या केलेले मतदारसंघ नसतील अशाबाबतीत किंवा एका मतदारसंघासाठी उप विधींमध्ये एकापेक्षा अधिक जागा देण्यात आल्या असतील अशाबाबतीत या जागासंबंधिच्या मतांची मोजणी पुढील रितीने करण्यात येईल :-

(१) मतांची मोजणी, निवडणूक निर्णय अधिकारी मतमोजणीत सहाय्य करण्यासाठी नियुक्त करील अशा व्यक्तींच्या सहाय्याने निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याकडून आणि त्याच्या पर्यवेक्षणाखाली करण्यात येईल.

(२) मतमोजणीसाठी प्रत्येक मतपेटी उघडल्यानंतर अवैध व संशयास्पद मतपत्रिकांतून स्पष्टपणे वैध असलेल्या मतपत्रिका वेगळ्या करण्यात येतील. अवैध व संशयास्पद मतपत्रिका निर्णयासाठी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याला सादर करण्यात येतील. त्यानंतर वैध मतपत्रिका मतमोजणीस घेण्यात येतील आणि मतमोजणीत सहाय्य करण्यासाठी नेमलेल्या व्यक्तींच्या मदतीने प्रत्येक उमेदवाराच्या बाजूने नोंदवलेली मते मोजण्यात येतील.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी उपस्थित असलेल्या उमेदवारांना आणि त्यांच्या मतमोजणी प्रतिनिधींना, निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याच्या मते “ बाद ” करण्यास पात्र असतील अशा सर्व मतपत्रिकांची तपासणी करण्याची वाजवी संधी देईल. परंतु त्यांना त्या किंवा इतर कोणत्याही मतपत्रिका हाताळता येणार नाहीत. निवडणूक निर्णय अधिकारी बाद केलेल्या प्रत्येक मतपत्रिकेवर “ बाद ” असे पृष्ठांकित करील. कोणताही उमेदवार किंवा त्याचा मतमोजणी प्रतिनिधी कोणतीही मतपत्रिका बाद केल्याच्या निर्णयाच्या अचूकतेबद्दल प्रश्न उपस्थित करील तर, निवडणूक निर्णय अधिकारी अशा मतपत्रिकेवर ती बाद केल्याचे कारणही थोडक्यात नमूद करील.

(४) वापरलेल्या सर्व मतपेट्यांतील सर्व मतपत्रिकांची मोजणी पूर्ण करण्यात आल्यानंतर, निवडणूक निर्णय अधिकारी मोजणी केलेल्या आणि बाद केलेल्या मतपत्रिकांच्या प्रत्येक पाकिटावर त्याबाबतचे वर्णन पृष्ठांकित करून त्या मतपत्रिका वेगवेगळ्या पाकिटात मोहोरबंद करण्याची व्यवस्था करील.

(५) निवडणूक निर्णय अधिकारी व्यवहार्य असेल तेथवर, मतमोजणीचे काम सतत चालू ठेवील आणि मतमोजणी तहकूब करावी लागली असेल अशा मध्यंतराच्या कोणत्याही कालावधीत मतपत्रिका, पाकिटे व निवडणुकीच्या संबंधातील कागद, स्वतःची मोहोर लाऊन आणि मोहोर लावण्याची ज्याची इच्छा असेल अशा उमेदवारांची किंवा मतमोजणी प्रतिनिधींची मोहोर लाऊन मोहोरबंद करील आणि मध्यंतरामध्ये ते सुरक्षित अभिरक्षेत राहतील याबद्दल पुरेशी सावधगिरी बाळगण्याची व्यवस्था करील.

(६) सर्व मतदान केंद्रावर वापरण्यात आलेल्या सर्व मतपेट्यांमधील मतपत्रिकांची मोजणी पूर्ण करण्यात आल्यानंतर, निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रत्येक उमेदवाराला देण्यात आलेल्या मतांची एकूण संख्या नमूद करणारे एक एकत्रित विवरणपत्र तयार करील.

६२. नव्याने मतदान घेण्यात आल्यानंतर मतमोजणीस पुन्हा सुरूवात करणे :—

(१) नियम ५४ अन्वये नव्याने मतदान घेण्यात आल्यास, ते मतदान पूर्ण झाल्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी, त्याने त्याबाबतीत निश्चित केली असेल आणि त्याबद्दल उमेदवारांना पूर्वीच सूचना देण्यात आलेली असेल अशा तारखेस, वेळेस व ठिकाणी मतमोजणीस पुन्हा सुरूवात करील.

(२) नियम ५८ आणि ५९ च्या तरतुदी, शक्य असतील तेथवर, अशा नंतरच्या मतमोजणीस लागू होतील.

६३. मतांची फेरमोजणी :—

(१) मतमोजणी पूर्ण झाल्यानंतर, निवडणूक निर्णय अधिकारी, नमुना ई-१६ मधील निकाल पत्रकात प्रत्येक उमेदवाराला देण्यात आलेल्या मतांची एकूण संख्या नमूद करील आणि ती घोषित करील :

परंतु, राखीव किंवा बिनराखीव जागांवरील कोणत्याही उमेदवारांना सारखी मते पडली आहेत आणि कोणताही एक उमेदवार निवडून आल्याचे जाहीर करण्यासाठी एका जादा मताची आवश्यकता आहे असे आढळून येईल तेव्हा, कोणत्या व्यक्तीस किंवा व्यक्तींना असे जादा मत देण्यात आल्याचे समजण्यात येईल याची निश्चिती, निवडणूक निर्णय अधिकारी आणि उपस्थित राहण्याची ज्यांची इच्छा असेल असे उमेदवार यांच्या उपस्थितीत आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी ठरवील अशा रितीने चिट्ठ्या काढून, करण्यात येईल.

(२) असे जाहीर करण्यात आल्यानंतर, उमेदवारास किंवा त्याच्या अनुपस्थितीत त्याच्या निवडणूक प्रतिनिधीस, फेर मतमोजणीची मागणी तो का करीत आहे याची कारणे नमूद करून, अगोदर मोजणी केलेल्या सर्व किंवा कोणत्याही मतपत्रिकांची फेरमोजणी करण्यासाठी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याला योग्य वाटेल अशा अनामत रकमेसह निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याकडे लेखी अर्ज करता येईल.

(३) असा अर्ज करण्यात आल्यानंतर, निवडणूक निर्णय अधिकारी, त्याबाबतीत निर्णय देईल आणि त्यास, तो अर्ज संपूर्णतः किंवा अंशतः मान्य करता येईल किंवा असा अर्ज क्षुल्लक किंवा गैरवाजवी आहे असे त्यास दिसून आल्यास, तो पूर्णतः फेटाळता येईल.

(४) उप नियम (३) खालील निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याचा प्रत्येक निर्णय लेखी असेल आणि त्याची कारणेही त्यात नमूद केलेली असतील.

(५) निवडणूक निर्णय अधिकारी उप नियम (३) अन्वये अर्जास संपूर्णतः किंवा अंशतः मान्यता देण्याचे ठरवील तर तो,—

(अ) आपल्या निर्णयानुसार मतपत्रिकांची फेरमोजणी करील ;

(ब) अशा फेरमोजणीनंतर, नमुना ई-१६ मधील निकालपत्रकात आवश्यक त्या मर्यादेपर्यंत सुधारणा करील; आणि

(क) त्याने केलेली सुधारणा जाहीर करील.

(६) प्रत्येक मतदाराला देण्यात आलेल्या एकूण मतांची संख्या उप नियम (१) किंवा उप नियम (५) अन्वये जाहीर करण्यात आल्यानंतर, निवडणूक निर्णय अधिकारी नमुना ई-१६ मधील निकालपत्र पूर्ण करून त्यावर स्वाक्षरी करील आणि त्यानंतर फेरमोजणीसाठी कोणताही अर्ज स्वीकारण्यात येणार नाही :

परंतु, मतमोजणी पूर्ण झाली असेल त्यावेळी उपस्थित असलेल्या उमेदवारांना उपनियम (२) अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकाराचा वापर करण्याची वाजवी संधी देण्यात येईतोपर्यंत, मतमोजणी पूर्ण झाल्यावर या उप नियमान्वये कोणतीही उपाययोजना करता कामा नये.

६४. निकाल घोषित करणे आणि समितीच्या सदस्यांची नावे प्रसिद्ध करणे :—

(१) निवडणूक निर्णय अधिकारी नंतर, ज्याला सर्वात अधिक वैध मते देण्यात आली असतील असा उमेदवार निवडून आला असल्याचे घोषित करील आणि नमुना ई-१७ मधील निवडणुकीचे विवरण प्रमाणित करील आणि जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी हा स्वतः निवडणूक निर्णय अधिकारी नसेल त्याबाबतीत निवडणूक निर्णय अधिकारी शक्य तितक्या लवकर विवरणाच्या सही केलेल्या प्रती जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याकडे पाठवील. असे घोषणापत्र मिळाल्यानंतर जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाच्या सर्वसाधारण अथवा विशेष आदेशाच्या अधीन राहून समितीच्या सर्व निर्वाचित सदस्यांची नावे प्रसिद्ध करील आणि त्यांचे कायमचे पत्ते व ज्या मतदारसंघातून ते निवडून आले असतील त्या मतदारसंघांची नावे यासहित त्यांच्या नावांची सूची त्याच्या कार्यालयाच्या सूचना फलकावर लावण्याची व्यवस्था करील आणि संबंधित संस्थेच्या सूचना फलकावर लावण्यासाठी किंवा तिच्या अभिलेखासाठी त्या संस्थेच्या नोंदणीकृत पत्त्यावर त्याची एक प्रत पाठवील. जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी निवडून आलेल्या समिती सदस्यांची यादी राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाकडे पाठवील.

भाग आठ
निवडणूक खर्च

६५. निवडणूक खर्चाचा हिशेब :—

(१) निवडणुकीतील प्रत्येक उमेदवार स्वतः किंवा त्याचा निवडणूक प्रतिनिधी, निवडणूक घेण्याच्या आदेशाचा दिनांक व तिच्या निकालाचा दिनांक हे दोन्ही दिनांक धरून त्या दिनांकांदरम्यानच्या कालावधीमध्ये निवडणुकीच्या संबंधात त्याने किंवा त्याच्या निवडणूक प्रतिनिधीने केलेल्या किंवा परवानगी दिलेल्या संपूर्ण खर्चाचा स्वतंत्र व अचूक हिशेब, निकाल घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या कालावधीच्या आत ठेविल.

(२) या हिशेबात नियम ६७ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेला तपशील अंतर्भूत असेल.

(३) उपरोक्त खर्चाची एकूण बेरीज ही, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकारणाने अधिसूचित केलेल्या रकमेपेक्षा अधिक असता कामा नये.

(४) निवडणूक लढवणारा प्रत्येक उमेदवार त्याच्या निवडणूक खर्चाचा हिशेब, नियम-६७ मध्ये ठरवून दिलेल्या रितीने व मुदतीत निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यामार्फत जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याकडे सादर करील.

६६. निवडणूक खर्चाचा हिशेब सादर करण्यात कसूर केल्यास अनर्हता :—

(१) जर जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याची अशी खात्री होईल की, एखाद्या व्यक्तीने—

अ) पूर्ववर्ती नियमात नमूद केल्याप्रमाणे आवश्यक असेल अशा मुदतीत व रितीने निवडणुकीच्या खर्चाचा हिशेब सादर करण्यात कसूर केली आहे; आणि

ब) अशा कसुरीबद्दल उक्त व्यक्तीपाशी कोणतीही उचित किंवा समर्थनीय कारणे नाहीत,

तर जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी संबंधित व्यक्तीला आपली बाजू मांडण्याची वाजवी संधी दिल्यानंतर, राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे, आणि त्याला योग्य वाटेल अशा इतर रितीने, तिला अनर्ह घोषित करील आणि अशी कोणतीही व्यक्ती निवडून येण्यासाठी अथवा कोणत्याही सहकारी संस्थेचा सदस्य म्हणून असल्याचे चालू राहण्यासाठी त्या आदेशाच्या दिनांकापासून तीन वर्षे मुदतीपर्यंत अनर्ह ठरेल.

६७. निवडणूक खर्चाच्या हिशेबाचा तपशील :—

(१) नियम ६५ अन्वये उमेदवाराकडून अथवा त्याच्या निवडणूक प्रतिनिधीकडून ठेवण्यात यावयाच्या निवडणूकविषयक खर्चाच्या हिशेबात, दिवसागणिक होणाऱ्या खर्चाच्या प्रत्येक बाबीसंबंधातील पुढील तपशील अंतर्भूत असेल:—

(अ) ज्या दिनांकाला खर्च करण्यात आला अथवा तशी परवानगी देण्यात आली तो दिनांक ;

(ब) खर्चाचे स्वरूप (उदा. प्रवास खर्च, टपाल खर्च किंवा मुद्रण खर्च व तत्सम खर्च) ;

(क) खर्चाची रक्कम, (एक) दिलेली रक्कम (दोन) अदत्त रक्कम ;

(ड) प्रदानाची दिनांक ;

(ई) आदात्याचे नाव व पत्ता ;

(फ) रक्कम दिली असेल तर, प्रमाणकाचा अनुक्रमांक ;

(ग) कोणतीही रक्कम अदत्त असेल, तर बिलांचे अनुक्रमांक ;

(ह) अदत्त रक्कम जिला देय असेल त्या व्यक्तीचे नाव व पत्ता ;

(२) निवडणुकीच्या खर्चाच्या हिशेबासह सर्व प्रमाणके दाखल करण्यात येतील व ती, प्रदानाच्या तारखेनुसार लावण्यात येतील व उमेदवार अथवा त्याचा निवडणूक प्रतिनिधी याच्याकडून त्यावर अनुक्रमांक घालण्यात येईल आणि असे अनुक्रमांक, उप नियम (१) ची बाब (फ) खालील हिशेबात नमूद करण्यात येतील.

(३) ज्याकरिता प्रमाणके मिळविण्यात आली नसतील अशा उप नियम (१) च्या बाब (क) मध्ये उल्लेख करण्यात आलेल्या खर्चाच्या बाबीसंबंधात त्याचा तपशील देणे आवश्यक असणार नाही.

६८. हिशेबाच्या निरीक्षणासाठी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याने नोटीस देणे:—

निवडणूक निर्णय अधिकारी, नियम ६५ अन्वये उमेदवाराकडून निवडणूकविषयक खर्चाचा हिशेब सादर करण्यात आल्याच्या दिनांकापासून दोन दिवसांत, त्याच्या सूचना फलकावर नोटीस लावण्याची व्यवस्था करील, तीमध्ये,—

- (अ) ज्या दिनांकाला हिशेब सादर करण्यात आला तो दिनांक ;
- (ब) उमेदवाराचे नाव; आणि
- (क) ज्या ठिकाणी अशा हिशेबाचे निरीक्षण करता येईल, ते ठिकाण व वेळ निर्दिष्ट करण्यात येईल.

६९. समितीच्या सदस्यांची नावे प्रसिद्ध करणे :—

(१) नियम ३२ अन्वये प्रतिज्ञापत्र अथवा नियम ६४ अन्वये निवडणूक निकाल मिळाल्यावर, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण किंवा जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी, निवडून आलेल्या समितीच्या सर्व सदस्यांची नावे दोन दिवसांच्या आत प्रसिद्ध करील आणि त्यांचे कायमचे पत्ते व ज्या मतदार संघातून ते निवडून आले असतील त्या मतदारसंघांची नावे यासह, त्यांच्या नावाची सूची त्याच्या कार्यालयाच्या सूचना फलकावर अथवा त्याच्या कार्यालयातील कोणत्याही ठळक जागी लावण्याची व्यवस्था करील.

(२) राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण किंवा जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी, निवडून आलेल्या समितीच्या सर्व सदस्यांच्या नावाची यादी संस्थेला आणि निबंधकाला पाठवील.

७०. उमेदवाराची अनामत रक्कम परत अथवा जप्त करणे :—

(१) नियम २३ अन्वये ठेवलेली अनामत रक्कम, एकतर ती ठेवणाऱ्या व्यक्तीला अथवा तिच्या प्रतिनिधीक वारसाला परत करण्यात येईल अथवा निवडणूक निधीत समपहत करण्यात येईल.

(२) या नियमात यानंतर ज्या प्रकरणांचा उल्लेख करण्यात आला आहे त्यांव्यतिरिक्त इतर बाबतीत, निवडणुकीचा निकाल जाहीर झाल्यानंतर, व्यवहार्य असेल तितक्या लवकर अनामत रक्कम परत करण्यात येईल.

(३) जर निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांच्या यादीत उमेदवाराचे नाव नसेल अथवा मतदान सुरू होण्याअगोदर त्याचे निधन झाले असेल तर, त्याची अनामत रक्कम, यथास्थिति, यादी प्रसिद्ध झाल्यानंतर अथवा त्याच्या मृत्यूनंतर, व्यवहार्य असेल तितक्या लवकर, परत करण्यात येईल.

(४) उप नियम (३) च्या तरतुदीस अधीन राहून, मतदान घेण्यात आले असेल त्या निवडणुकीत जर उमेदवार निवडून आला नसेल व त्याला मिळालेल्या वैध मतांची संख्या, सर्व उमेदवारांना मिळालेल्या वैध मतांच्या एकूण संख्येच्या एक दशमांशापेक्षा अधिक नसेल तर, अथवा निवडणुकीत एकापेक्षा अधिक उमेदवार निवडून येतील त्याबाबतीत, मिळालेल्या वैध मतांच्या एकूण संख्येला, निवडावयाच्या उमेदवारांच्या संख्येने भागल्यानंतर ती एक दशमांशापेक्षा अधिक नसेल तर, त्याची अनामत रक्कम जप्त होईल.

७१. निवडणुकीसंबंधीची कागदपत्रे अभिरक्षेत ठेवणे :—

नियम ५१ मध्ये ज्यांचा निर्देश करण्यात आला आहे अशी पाकिटे व निवडणुकीसंबंधीची इतर सर्व कागदपत्रे, निवडणूक निर्णय अधिकारी निवडणूक निकाल घोषित केल्याच्या दिनांकापासून ६ महिने इतक्या कालावधीपर्यंत किंवा निवडणुकीसंबंधीच्या विवादाच्याबाबतीत न्यायालयाने निर्देश दिला असेल अशा कालावधीपर्यंत अभिरक्षेत ठेवील.

७२. निवडणूक कागदपत्रे सादर करणे व त्यांची तपासणी :—

(१) निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याच्या अभिरक्षेत असताना,—

- (अ) न वापरलेल्या मतपत्रिकांची पाकिटे ;
- (ब) वैध, दुबार नोंदलेली अथवा नाकारलेल्या अशा वापरलेल्या मतपत्रिकांची पाकिटे ;
- (क) मतदारांच्या यादीच्या चिन्हांकित प्रतीची पाकिटे उघडण्यात येणार नाहीत, आणि न्यायालयाच्या आदेशाखेरीज, त्यातील कागदपत्रांचे कोणीही व्यक्ती अथवा प्राधिकारी, यांजकडून तपासणी करण्यात येणार नाही अथवा ती कागदपत्रे त्यांच्यापुढे सादर करण्यात येणार नाहीत.

(२) निवडणुकीशी संबंधित असलेली इतर सर्व कागदपत्रे लोकांना तपासणीसाठी खुली असतील.

७३. निवडणूकविषयक कागदपत्रांची विल्हेवाट लावणे :—

१. नियम ७२ मध्ये निर्दिष्ट करण्यात आलेली पाकिटे, सहा महिन्यांपर्यंत ठेवण्यात येतील व त्यानंतर ती राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण अथवा न्यायालय यांच्याकडून एतद् विरुद्ध असा कोणताही निदेश देण्यात आला असेल तर त्यास अधीन राहून, नष्ट करण्यात येतील.

२. निवडणुकीशी संबंधित इतर सर्व कागदपत्रे, ती ज्या मतदारसंघाशी संबंधित असतील त्या मतदारसंघाची निवडणूक समाप्त होईपर्यंत ठेवण्यात येतील व त्यानंतर ती, आयुक्त अथवा न्यायालय अथवा अन्य सक्षम प्राधिकारी यांच्याकडून एतद् विरुद्ध कोणताही निदेश देण्यात आला असेल तर त्यास अधीन राहून, नष्ट करण्यात येतील.

७४. प्रासंगिक रिक्त जागा भरावयाची रीत:—

एखाद्या संस्थेच्या सदस्याचे निधन झाल्यामुळे, त्याने राजीनामा दिल्यामुळे, त्याला अनर्ह ठरविल्यामुळे अथवा त्याला काढून टाकण्यात आल्यामुळे अथवा त्याच्या पदाची मुदत संपण्यापूर्वी अथवा अन्यथा सदस्य म्हणून काम करण्यास तो असमर्थ झाल्याने रिक्त झालेल्या जागेच्या बाबतीत, संस्थेचा मुख्य कार्यकारी अधिकारी अशा रिक्त झालेल्या जागांच्याबाबतीत राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाला ताबडतोब कळवील व सोईस्कर असेल तितक्या लवकर, अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार ती भरण्यात येतील. अशाप्रकारे निवडून आलेली किंवा स्वीकृत केलेली किंवा यथास्थिति, नामनिर्देशित केलेली व्यक्ती, जर जागा रिकामी झाली नसती तर ज्या सदस्याच्या जागी ती निवडून आली असेल, तिला स्वीकृत केले असेल किंवा यथास्थिति नामनिर्देशित केले असेल तो समितीचा सदस्य जोपर्यंत त्या पदावर राहिला असता फक्त तेवढ्याच मुदतीपर्यंत पदावर राहिल.

भाग नऊ

‘ क ’ प्रकारच्या संस्थांच्या समितीच्या निवडणुकीबाबत विशेष तरतुदी

७५. ‘ क ’ प्रकारच्या संस्थांच्या समितीची निवडणूक:—

(१) या भागातील तरतुदी नियम ४ च्या उप नियम (३) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या ‘ क ’ प्रकारच्या संस्थांना लागू होतील.

(२) या प्रकारच्या संस्थांच्या समितीची निवडणूक पुढे नमूद केल्याप्रमाणे घेण्यात येईल.

(अ) या संस्था, तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्यास, क्रियाशील सभासदांच्या यादीच्या चार प्रती देऊन समितीची मुदत संपण्याच्या एकशे ऐंशी दिवस अगोदर कळवील.

(ब) तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी सहकार विभागाच्या कार्यालयातील व्यक्तीची निवडणूक निर्णय अधिकारी म्हणून नियुक्ती करील आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याच्या मान्यतेने लवकरात लवकर निवडणूक कार्यक्रम तयार करील.

(क) निवडणूक कार्यक्रम खाली नमूद केलेल्या तरतुदीनुसार तयार करण्यात येईल.

अ.क्र.	बाब	कालावधी	दिवस
(१)	(२)	(३)	(४)
१	निवडणूक कार्यक्रम आणि तात्पुरती मतदार यादी प्रसिद्ध करणे.	तालुका/प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी यांनी निवडणूक कार्यक्रमास मान्यता दिल्याच्या दिनांकाच्या पुढील दिनांकास.	१
२	तात्पुरत्या मतदार यादीवरील दावे व हरकती मागविणे.	तात्पुरती मतदार यादी प्रसिद्ध केल्याच्या दिनांकापासून ५ दिवसांच्या आत	५
३	तात्पुरत्या मतदार यादीवरील दावे व हरकती यावर निर्णय घेणे.	तात्पुरत्या मतदार यादीवरील दावे व हरकती घेण्याच्या शेवटच्या दिनांकापासून दोन दिवसांच्या आत.	७
४	अंतिम मतदार यादी प्रसिद्ध करणे	तात्पुरत्या मतदार यादीवरील दावे व हरकती घ्यावयाच्या निर्णयाच्या दिनांकाच्या पुढील दिनांकास.	८
५	नामनिर्देशन करण्याचा शेवटचा दिनांक	अंतिम मतदार यादीच्या प्रसिद्धीच्या दिनांकापासून ५ दिवस	१३
६	नामनिर्देशनपत्रांची यादी प्रसिद्ध करणे	नामनिर्देशनासाठीच्या शेवटच्या दिनांकास आणि नामनिर्देशनाची वेळ समाप्त झाल्यानंतर.	१३

(१)	(२)	(३)	(४)
७	छाननीचा दिनांक	नामनिर्देशन करण्याच्या शेवटच्या दिनांकाच्या पुढील दिनांकास	१४
८	वैध नामनिर्देशनपत्रांची यादी प्रसिद्ध करण्याचा दिनांक.	नामनिर्देशनपत्रांची छाननी पूर्ण झाल्याच्या दिनांकाच्या दुसऱ्या दिवशी	१५
९	उमेदवारी मागे घेण्याचा दिनांक	वैध नामनिर्देशनपत्राची यादी प्रसिद्ध केल्याच्या दिनांकापासून १५ दिवस	३०
१०	निवडणूक लढविण्याच्या उमेदवारांची अंतिम यादी प्रसिद्ध करण्याचा व निशाणी नेमून देण्याचा दिनांक.	उमेदवारी मागे घेण्याकरिता निश्चित केलेल्या अंतिम दिनांकाच्या लगतच्या पुढील दिनांकास (निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याने निश्चित केलेल्या वेळी व ठिकाणी).	३०
११	मतदान घ्यावयाचा दिनांक, वेळ व ठिकाण	उमेदवारी मागे घ्यावयाच्या दिनांकानंतर किमान ५ दिवस पूर्ण झाल्यानंतर	३५
१२	मतमोजणीचा दिनांक, वेळ व ठिकाण	मतदान पूर्ण झाल्यानंतर लगेचच	३५
१३	निकाल जाहीर करण्याचा दिनांक	मतमोजणी समाप्त झाल्यानंतर लगेचच	३५

(३) नियम २० ते ७४ च्या तरतुदी, योग्य त्या फेरफारांसह, अशा संस्थांच्या निवडणुका घेण्यासाठी लागू होतील.

(४) (अ) निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याने नामनिर्देशनपत्र फेटाळले असेल तर, उमेदवारास नामनिर्देशनपत्र फेटाळल्याच्या दिनांकापासून तीन दिवसांच्या कालावधीत निबंधकाकडे अपील दाखल करता येईल. निबंधक असे अपील, ते अपील मिळाल्याच्या दिनांकापासून दहा दिवसांच्या आत निकाली काढेल.

(ब) निवडणूक निर्णय अधिकारी निकाल जाहीर करण्यासाठी निश्चित केलेल्या दिनांकापासून दोन दिवसांच्या आत संबंधित निकाल, तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्याकडे सादर करील.

(क) तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी निवडणुकीचा निकाल प्राप्त झाल्यापासून तीन दिवसांच्या आत निवडून आलेल्या उमेदवाराची अधिसूचना प्रसिद्ध करेल, आणि निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यास पदाधिकाऱ्यांची दहा दिवसांच्या आत निवड करण्याबाबत निदेश देईल.

(ड) या प्रकारच्या संस्थांच्या निवडणुका या नियमात विहित प्रसिद्ध केलेली वेळ आणि दिनांक वगळता, या नियमांत घालून देण्यात आलेल्या कार्यपद्धतीनुसार घेण्यात येतील.

भाग-दहा

'ड' प्रकारच्या संस्थांच्या समितीची निवडणूक

७६. 'ड' प्रकारच्या संस्थांच्या समितीची निवडणूक.—या भागातील तरतुदी नियम ४(चार) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या 'ड' प्रकारच्या संस्थांना लागू होतील.—

(१) संस्था मतदार यादी तयार करून त्याची एक प्रत तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्यास, ती तयार केल्याच्या दिनांकापासून ७ दिवसांच्या आत सादर करील.

(२) या प्रकारच्या संस्थांच्या निवडणुका या प्रयोजनार्थ बोलावलेल्या विशेष सर्वसाधारण सभेत घेण्यात येतील. अशी सभा राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने नियुक्त केलेल्या व्यक्तीच्या अध्यक्षतेखाली होईल. अशा सभेची नोटीस निवडणूक निर्णय अधिकारी किंवा यथास्थिति असा अधिकारी अशा सभेसाठी निश्चित दिनांकाच्या किमान पंधरा दिवस अगोदर देईल :

परंतु, संस्थेच्या सर्वसाधारण सभेने, तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकाऱ्याकडे नियम ७५ मध्ये विहित केल्याप्रमाणे निवडणूक घ्यावी याबाबत ठरावाद्वारे मागणी केल्यास, तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी नियम ७५ मध्ये घालून दिलेल्या कार्यपद्धतीनुसार निवडणूक घेण्याबाबतची पुढील कार्यवाही करील:

परंतु आणखी असे की, जर या प्रयोजनार्थ बोलावण्यात आलेल्या विशेष सर्वसाधारण सभेत, कोणत्याही कारणामुळे समिती सदस्य निवडण्यात कसूर झाल्यास, निवडणुकीच्या कामासाठी नियुक्त केलेली व्यक्ती, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण किंवा जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी किंवा यथास्थिति तालुका किंवा प्रभाग सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्याकडे नियम ७५ अन्वये विहित केल्याप्रमाणे निवडणूक घेण्यासंदर्भात अहवाल सादर करील:

परंतु तसेच, निवडणुकीच्या कामासाठी नियुक्त केलेल्या व्यक्तीस, कोणत्याही परिस्थितीत मतदानाचा हक्क असणार नाही.

(३) निवडणुकीच्या कामासाठी नियुक्त केलेली व्यक्ती, सभेस उपस्थित राहिल आणि राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाकडे ज्या प्रयोजनार्थ अशी सभा झाली त्या सभेनंतर दोन दिवसांच्या आत आपला अहवाल सादर करील.

पदाधिकाऱ्यांची निवडणूक :—

समितीच्या सदस्यांची निवड झाल्यानंतर लगेचच, अशा कोणत्याही संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांची निवडणूक तिच्या उप विधींमध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे निकाल जाहीर झाल्यानंतर पंधरा दिवसांच्या कालावधीत घेण्यात येईल. या प्रयोजनार्थ घेतलेली समितीची सभा, राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाकडून प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याच्या अध्यक्षतेखाली होईल.

भाग - अकरा

निवडणुकीसंबंधातील विवाद

७८. निवडणुकीसंबंधातील विवाद :—

कलम ११ मध्ये घालून दिल्याप्रमाणे सहकारी न्यायालयाकडे निवडणुकीसंबंधातील विनंतीअर्ज सादर केला असेल त्याखेरीज एरव्ही, कोणत्याही निवडणुकीस आव्हान देता येणार नाही.

भाग - बारा

भ्रष्टाचार आणि निवडणूकविषयक अपराध

७९. निवडणुकीच्या संबंधातील भ्रष्टाचार, अपराध आणि त्यासाठीची शास्ती :—

या प्रकरणाच्या प्रयोजनार्थ, पुढील गोष्टी भ्रष्टाचार असल्याचे समजण्यात येईल :—

(१) लाचलुचपत म्हणजे,

(अ) उमेदवाराने किंवा त्याच्या प्रतिनिधीने किंवा उमेदवाराच्या किंवा त्याच्या निवडणूक प्रतिनिधीच्या संमतीने इतर कोणत्याही व्यक्तीने, प्रत्यक्षपणे किंवा अप्रत्यक्षपणे,-

(अ) निवडणुकीत उमेदवार म्हणून उभे राहण्याविषयी किंवा उभे न राहण्याविषयी किंवा निवडणुकीतून उमेदवारी मागे घेण्याविषयी किंवा उमेदवारी मागे न घेण्याविषयी एखाद्या व्यक्तीस प्रवृत्त करण्याच्या उद्देशाने; किंवा

(ब) निवडणुकीत मत देण्याविषयी किंवा मत न देण्याविषयी एखाद्या मतदारास प्रवृत्त करण्याच्या उद्देशाने; किंवा

एक) एखाद्या व्यक्तीस निवडणुकीत अशा प्रकारे उभे राहिल्याबद्दल किंवा न राहिल्याबद्दल किंवा आपली उमेदवारी मागे घेतल्याबद्दल किंवा मागे न घेतल्याबद्दल; किंवा

दोन) एखाद्या मतदारास मत दिल्याबद्दल किंवा मत न दिल्याबद्दल

बक्षिस म्हणून, कोणताही देणगी देणे, देऊ करणे किंवा कोणताही परितोष देण्याचे अभिवचन देणे;

(ब) (अ) एखाद्या व्यक्तीने उमेदवार म्हणून उभे राहण्यासाठी किंवा न राहण्यासाठी किंवा उमेदवारी मागे घेण्यासाठी किंवा उमेदवारी मागे न घेण्यासाठी; किंवा

(ब) कोणत्याही व्यक्तीने स्वतः किंवा दुसऱ्या कोणत्याही व्यक्तीने मत देण्याविषयी किंवा मत न देण्याविषयी किंवा कोणत्याही मतदारास मत देण्याविषयी किंवा मत न देण्याविषयी किंवा कोणत्याही उमेदवारास आपली उमेदवारी मागे घेण्याविषयी किंवा आपली उमेदवारी मागे न घेण्याविषयी प्रवृत्त करण्यासाठी किंवा प्रवृत्त करण्याचा प्रयत्न करण्यासाठी, प्रेरणा किंवा बक्षिस म्हणून कोणताही परितोष घेणे किंवा परितोष घेण्याविषयी करार करणे.

स्पष्टीकरण.—या खंडाच्या प्रयोजनांसाठी 'परितोष' ही संज्ञा, आर्थिक परितोष किंवा पैशाच्या स्वरूपात ठरविण्यात येण्याजोगा परितोष यापुरतीच मर्यादित नाही आणि तीत बक्षिस म्हणून केलेल्या सर्व प्रकारच्या सरबराईचा व सेवायोजनाच्या सर्व प्रकारांचा समावेश होतो. परंतु तीत कोणत्याही निवडणुकीत किंवा निवडणुकीसाठी खरोखर केलेल्या निवडणूक खर्चाच्या हिशेबात ज्याची यथोचित रितीने नोंद करण्यात आली आहे अशा प्रदान केलेल्या रकमांचा समावेश होत नाही.

(२) गैरवाजवी दडपण, म्हणजे उमेदवाराने किंवा त्याच्या प्रतिनिधीने किंवा उमेदवाराच्या किंवा त्याच्या निवडणूक प्रतिनिधीच्या संमतीने इतर कोणत्याही व्यक्तीने कोणत्याही निवडणूक अधिकाराचा मुक्त वापर करण्याच्या कामी प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष रितीने केलेला कोणताही हस्तक्षेप किंवा हस्तक्षेप करण्याचा प्रयत्न :

परंतु,—

(अ) या खंडाच्या तरतुदींच्या सर्वसाधारणतेस बाधा न येऊ देता, त्यात निर्दिष्ट केलेली जी कोणतीही व्यक्ती,—

(एक) कोणत्याही उमेदवारास किंवा मतदारास किंवा ज्या कोणत्याही व्यक्तीविषयी उमेदवारास किंवा मतदारास आस्था आहे अशा व्यक्तीस समाजबहिष्कृत व जातिबहिष्कृत करणे किंवा तिला जातीतून किंवा जमातीतून काढून टाकणे यासह कोणत्याही प्रकारची इजा पोचवण्याची धमकी देईल, किंवा

(दोन) उमेदवारावर किंवा मतदारावर किंवा तो ज्या व्यक्तीविषयी आस्था बाळगतो त्या व्यक्तीवर दैवी अवकृपा होईल किंवा तिला पाप लागेल किंवा ती अशा अवकृपेस पात्र ठरवली जाईल किंवा पापी ठरवली जाईल या गोष्टीवर विश्वास ठेवण्यास कोणत्याही उमेदवाराला किंवा मतदाराला प्रवृत्त करील किंवा प्रवृत्त करण्याचा प्रयत्न करील, ती व्यक्ती, या खंडाच्या अर्थान्तर्गत उमेदवाराने किंवा मतदाराने निवडणूक अधिकाराचा मुक्त वापर करण्याच्या कामी हस्तक्षेप करित असल्याचे मानण्यात येईल ;

(ब) सार्वजनिक धोरण जाहीर करणे अथवा सार्वजनिक कृती करण्याचे अभिवचन देणे किंवा निवडणूक अधिकारात हस्तक्षेप करण्याच्या हेतूशिवाय केवळ एखाद्या कायदेशीर अधिकाराचा वापर करणे, हे या खंडाच्या अर्थान्तर्गत हस्तक्षेप करणे असल्याचे मानण्यात येणार नाही.

(३) उमेदवाराने किंवा त्याच्या प्रतिनिधीने किंवा उमेदवाराच्या किंवा त्याच्या निवडणूक प्रतिनिधीच्या संमतीने इतर कोणत्याही व्यक्तीने, कोणतेही वाहन किंवा गलबत, पैसे देऊन किंवा अन्य रितीने, भाड्याने घेणे किंवा मिळविणे किंवा (स्वतः उमेदवार, त्याच्या कुटुंबातील व्यक्ती किंवा त्याचा निवडणूक प्रतिनिधी यांमधून) इतर कोणत्याही मतदारास कोणत्याही मतदान केंद्रापर्यंत किंवा अशा केंद्रापासून मोफत ने-आण करण्यासाठी अशा वाहनाचा किंवा गलबताचा उपयोग करणे:

परंतु, एखाद्या मतदाराने किंवा अनेक मतदारांनी त्यास किंवा त्यांना अशा कोणत्याही मतदान केंद्रापर्यंत किंवा मतदान केंद्रापासून ने-आण करण्याच्या प्रयोजनासाठी त्याच्या किंवा त्यांच्या सामाईक खर्चाने एखादे वाहन किंवा गलबत भाड्याने घेणे हे या खंडान्वये भ्रष्टाचाराचे कृत्य समजले जाणार नाही:

परंतु आणखी असे की, कोणत्याही मतदाराने अशा कोणत्याही मतदान केंद्राकडे जाण्याच्या किंवा मतदान केंद्रापासून येण्याच्या प्रयोजनासाठी स्वतःच्या खर्चाने, कोणतेही सार्वजनिक वाहतुकीचे वाहन किंवा गलबत किंवा कोणताही रेल्वेचा डबा यांचा उपयोग करणे हे या खंडान्वये भ्रष्टाचाराचे कृत्य समजले जाणार नाही.

स्पष्टीकरण.—या खंडात आणि लगतनंतरच्या खंडात “वाहन” या संज्ञेचा अर्थ, रस्त्यावरील वाहतुकीच्या प्रयोजनासाठी उपयोगात आणलेले किंवा उपयोगात आणणे शक्य असलेले कोणतेही वाहन असा होतो- मग ते यांत्रिक शक्तीने चालणारे असो किंवा अन्य रितीने चालणारे असो-आणि ते इतर वाहने ओढणाऱ्याकरिता वापरण्यात येत असो किंवा अन्य रितीने वापरण्यात येत असो.

(४) कोणत्याही निवडणुकीच्या प्रयोजनार्थ संस्थेच्या मालकीच्या वाहनांचा वापर करणे.

(५) नियम ६५ चे उल्लंघन करून खर्च करणे किंवा खर्च मंजूर करणे.

(६) निवडणुकीसंबंधीच्या कार्यक्रमाच्या घोषणेचा दिनांक आणि निवडणुकीच्या निकालाचा दिनांक या दरम्यानच्या काळात कोणत्याही मतदारास किंवा मतदारांच्या गटास विशेष आगाऊ कर्जे देणे किंवा त्यावर अन्यथा अनुग्रह करणे.

८०. मतदानाची गुप्तता राखणे :—

एखाद्या निवडणुकीत मतनोंदणीच्या किंवा मतमोजणीच्या संबंधातील कोणतेही कर्तव्य पार पाडीत असेल अशा प्रत्येक अधिकाऱ्याने, लिपिकाने, अभिकर्त्याने, किंवा इतर व्यक्तीने मतदानासंबंधी गुप्तता राखली पाहिजे आणि ती राखण्यास सहाय्य केले पाहिजे आणि त्याने किंवा त्या व्यक्तीने (कोणत्याही कायद्याने किंवा कायद्यान्वये कोणत्याही प्रयोजनाकरिता प्राधिकृत केले असेल त्याव्यतिरिक्त) ज्यामुळे अशा गुप्ततेचा भंग होईल अशी कोणतीही माहिती कोणत्याही व्यक्तीस कळविता कामा नये.

८१. निवडणुकांमधील अधिकारी इत्यादींनी उमेदवारांसाठी काम न करणे किंवा मतदानाबाबत दडपण न आणणे :—

(१) जी कोणतीही व्यक्ती, निवडणुकीत निवडणूक निर्णय अधिकारी किंवा सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी किंवा मतदान केंद्राध्यक्ष किंवा मतदान अधिकारी असेल किंवा निवडणुकीच्या संबंधात कोणतेही कर्तव्य पार पाडण्याकरिता निवडणूक निर्णय अधिकारी किंवा मतदान केंद्राध्यक्ष यांजकडून नेमण्यात आलेला एखादा अधिकारी किंवा लिपिक असेल अशा व्यक्तीने निवडणूक घेताना किंवा निवडणुकीची व्यवस्था करित असताना, उमेदवारांच्या निवडणुकीतील यशाची संभाव्यता वाढविण्यासाठी कोणतेही कृत्य (मत देण्याखेरीज इतर) करता कामा नये.

(२) वर निर्दिष्ट केलेल्या अशा कोणत्याही व्यक्तीने आणि पोलीस दलातील कोणत्याही व्यक्तीने-

- (अ) निवडणुकीत आपले मत देण्याविषयी कोणत्याही व्यक्तीचे मन वळवण्याचा, किंवा
 (ब) निवडणुकीत आपले मत न देण्याविषयी कोणत्याही व्यक्तीचे मन वळवण्याचा, किंवा
 (क) निवडणुकीत कोणत्याही व्यक्तीच्या मतदानावर कोणत्याही रितीने दडपण आणण्याचा प्रयत्न करता कामा नये.

८२. मतदान केंद्रात किंवा मतदान केंद्राजवळ प्रचार करण्यास मनाई :—

कोणत्याही व्यक्तीने, कोणत्याही मतदान केंद्रात ज्या दिनांकास किंवा दिनांकांना मतदान घेण्यात येईल त्या दिनांकास किंवा दिनांकांना मतदान केंद्रात किंवा मतदान केंद्रापासून १०० मीटर अंतरातील कोणत्याही सार्वजनिक किंवा खाजगी जागेत पुढील कृत्यांपैकी कोणतेही कृत्य करता कामा नये-

- (अ) मते मिळविण्यासाठी प्रचार करणे; किंवा
 (ब) कोणत्याही मतदारास मत देण्याची विनंती करणे; किंवा
 (क) कोणत्याही विशिष्ट उमेदवारास मत न देण्याविषयी कोणत्याही मतदाराचे मन वळविणे; किंवा
 (ड) निवडणुकीत मत न देण्याविषयी कोणत्याही मतदाराचे मन वळविणे; किंवा
 (ई) निवडणुकीसंबंधी कोणतीही नोटीस किंवा चिन्ह (अधिकृत नोटिशीखेरीज इतर) प्रदर्शित करणे;

८३. मतदान केंद्रामध्ये किंवा मतदान केंद्राजवळ बेशिस्त वर्तणूक केल्याबद्दल शास्ती :—

(१) कोणत्याही व्यक्तीने, ज्या दिनांकास किंवा दिनांकांना कोणत्याही मतदान केंद्रात मतदान घेण्यात येईल त्या दिनांकास किंवा दिनांकांना-

(अ) मतदान केंद्रात किंवा मतदान केंद्राच्या प्रवेशद्वाराजवळ किंवा त्याच्या जवळपास असलेल्या कोणत्याही सार्वजनिक किंवा खाजगी जागेत, ध्वनिवर्धक किंवा ध्वनिक्षेपक यांसारखे, मनुष्याचा आवाज वाढविण्यासाठी किंवा तो पुन्हा उत्पन्न करण्यासाठी कोणतेही साधन वापरता कामा नये, किंवा उपयोगात आणता कामा नये, किंवा

(ब) मतदान केंद्रात किंवा मतदान केंद्राच्या प्रवेशद्वाराजवळ किंवा त्याच्या जवळपास असलेल्या कोणत्याही सार्वजनिक किंवा खाजगी जागेत मोठ्याने ओरडता कामा नये किंवा इतर प्रकारे बेशिस्तरितीने वागता कामा नये. जेणेकरून मतदान केंद्रात मतदानासाठी येणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीला त्याचा त्रास होणार नाही अथवा मतदान केंद्रात कर्तव्यार्थ असलेल्या अधिकाऱ्यांच्या व इतर व्यक्तींच्या कामामध्ये अडथळा येणार नाही.

(२) जर एखाद्या मतदान केंद्राच्या मतदान केंद्राध्यक्षास एखादी व्यक्ती या कलमान्वये शिक्षापात्र असलेला अपराध करीत आहे किंवा तिने केला आहे, असे सकारण वाटत असेल तर त्यास, अशा व्यक्तीस अटक करण्याबद्दल कोणत्याही पोलीस अधिकाऱ्यास निदेश देता येईल आणि त्यानंतर तो पोलीस अधिकारी त्या व्यक्तीस अटक करील.

(३) कोणत्याही पोलीस अधिकाऱ्यास, उप नियम (१) च्या तरतुदीच्या कोणत्याही उल्लंघनास प्रतिबंध करण्यासाठी वाजवीरीत्या आवश्यक असतील अशा उपाययोजना करता येतील व अशा बलाचा वापर करता येईल आणि अशा उल्लंघनाकरिता वापरण्यात आलेली कोणतीही साधने जप्त करता येतील.

८४. मतदान केंद्रावर गैरवर्तणूक केल्याबद्दल शास्ती :—

(१) कोणतीही व्यक्ती कोणत्याही मतदान केंद्रात मतदानासाठी निश्चित केलेल्या वेळेमध्ये गैरवर्तणूक करील किंवा मतदान केंद्राध्यक्षाच्या कायदेशीर निदेशांचे पालन करण्यात कसूर करील तर, त्या व्यक्तीस, मतदान केंद्राध्यक्षाकडून किंवा कामावरील कोणत्याही पोलीस अधिकाऱ्याकडून किंवा अशा मतदान केंद्राध्यक्षाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीकडून मतदान केंद्रातून बाहेर काढता येईल.

(२) मतदान केंद्रात मतदान करण्याचा अन्यथा हक्क असेल अशा कोणत्याही मतदारास उक्त केंद्रात मतदान करण्याची संधी मिळण्यास प्रतिबंध होईल अशा रितीने उप नियम (१) अन्वये देण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करण्यात येणार नाही.

(३) मतदान केंद्रातून अशा प्रकारे बाहेर काढलेली कोणतीही व्यक्ती, मतदान केंद्राध्यक्षाच्या परवानगीशिवाय मतदान केंद्रात पुन्हा प्रवेश करीत असेल तर, तिला, अपराध सिद्धीनंतर, एक हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा होईल.

८५. मतदान केंद्रावरून मतपत्रिका बाहेर नेणे हा अपराध असणे :—

(१) कोणतीही व्यक्ती, मतदान केंद्रावरून लबाडीने मतपत्रिका बाहेर नेत आहे किंवा बाहेर नेण्याचा प्रयत्न करीत आहे किंवा सहेतुकपणे अशी कृती करण्यास मदत करीत आहे किंवा साह्य करीत आहे असे मतदान केंद्रावरील एखाद्या मतदान केंद्राध्यक्षास सकारण वाटत असेल तर

अशा अधिकाऱ्यास अशा व्यक्तीने मतदान केंद्र सोडण्यापूर्वी, तिला अटक करता येईल किंवा तिला अटक करण्याविषयी पोलीस अधिकाऱ्यास निदेश देता येईल आणि अशा व्यक्तीची झडती घेता येईल किंवा पोलीस अधिकाऱ्याकडून तिची झडती घेवविता येईल:

परंतु, जेव्हा एखाद्या स्त्रीची झडती घेण्याची आवश्यकता असेल तेव्हा सदर झडती दुसऱ्या स्त्रीकडून, सभ्यतेचे दक्षतापूर्वक पालन करून घेण्यात येईल.

(२) अटक करण्यात आलेल्या व्यक्तीची झडती घेण्यात आल्यावर तिच्याजवळ कोणतीही मतपत्रिका सापडल्यास ती, मतदान केंद्राध्यक्ष सुरक्षित अभिरक्षेसाठी, पोलीस अधिकाऱ्याच्या स्वाधीन करील किंवा सदर झडती पोलीस अधिकाऱ्याकडून घेण्यात आली असेल तेव्हा असा अधिकारी अशी मतपत्रिका सुरक्षित अभिरक्षेत ठेवील.

८६. इतर अपराध व त्याबद्दलच्या शास्ती :—

(१) कोणत्याही निवडणुकीच्या वेळी पुढीलपैकी कोणतेही कृत्य करणारी कोणतीही व्यक्ती निवडणुकीबाबतच्या अपराधाबद्दल दोषी असेल :

(अ) कोणतेही नामनिर्देशनपत्र लबाडीने खराब करणे किंवा लबाडीने त्याचा नाश करणे; किंवा

(ब) निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याच्या प्राधिकाराद्वारे किंवा तदन्वये लावलेली कोणतीही यादी, नोटीस किंवा इतर कागदपत्र लबाडीने खराब करणे किंवा लबाडीने त्याचा नाश करणे, किंवा ते काढून टाकणे; किंवा

(क) कोणतीही मतपत्रिका किंवा कोणत्याही मतपत्रिकेवरील अधिकृत चिन्ह किंवा ओळख पटवून देण्याबाबतचे प्रतिज्ञापत्र किंवा डाकेने मतपत्रिका पाठविण्यासंबंधात वापरलेले अधिकृत पाकीट लबाडीने खराब करणे किंवा लबाडीने त्याचा नाश करणे; किंवा

(ड) योग्य प्राधिकाराशिवाय कोणत्याही व्यक्तीस मतपत्रिका पुरविणे किंवा कोणत्याही व्यक्तीकडून मतपत्रिका स्वीकारणे किंवा कोणतीही मतपत्रिका जवळ बाळगणे; किंवा

(ई) मतपेटित जी मतपत्रिका टाकण्याचा कायद्याने अधिकार असेल त्या मतपत्रिकेव्यतिरिक्त इतर कोणतीही वस्तू लबाडीने तीत टाकणे; किंवा

(फ) निवडणुकीच्या प्रयोजनासाठी त्यावेळी उपयोगात आणलेल्या कोणत्याही मतपेट्यांचा किंवा मतपत्रिकांचा योग्य प्राधिकारावाचून नाश करणे किंवा त्या घेऊन जाणे किंवा उघडणे किंवा त्यात इतर रितीने हस्तक्षेप करणे; किंवा

(ग) लबाडीने किंवा यथास्थिति, योग्य प्राधिकारावाचून कोणतीही पूर्वगामी कृत्ये करण्याचा प्रयत्न करणे किंवा अशी कृत्ये करण्यास जाणूनबुजून मदत करणे किंवा अशी कृत्ये करण्यास अप्रेरणा देणे.

(२) या कलमाच्या प्रयोजनाकरिता, मतमोजणी धरून निवडणुकीचे काम किंवा निवडणुकीच्या कामाचा भाग पार पाडताना त्यात भाग घेणे किंवा निवडणुकीनंतर अशा निवडणुकांच्या संबंधात वापरलेल्या मतपत्रिका व इतर कागदपत्रे यांच्याबद्दल जबाबदार राहणे हे एखाद्या व्यक्तीचे कर्तव्य असेल तर, ती व्यक्ती अधिकृत कामावर आहे असे मानण्यात येईल. परंतु, “अधिकृत काम” या संज्ञेत अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये असेल त्याखेरीज अन्यथा लादलेल्या कोणत्याही कामांचा समावेश होणार नाही.

नमुना - ई-१

[नियम ५ (१) पहा]

राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने समितीच्या निवडणुकांच्या तपशीलाबाबत ठेवावयाची,
पुढील वर्षी निवडणुकीस पात्र असणाऱ्या सहकारी संस्थांची नावे दर्शविणारी नोंदवही

अ.क्र.	विभाग	जिल्हा	तालुका/प्रभाग	नोंदणी क्रमांक व संपूर्ण पत्ता यांसह संस्थेचे नाव	समितीच्या सदस्य संख्येच्या संबंधातील उपविधी क्रमांक	समितीसाठी निवडावयाच्या सदस्यांची एकूण संख्या मतदार संघाची सदस्य संख्या	पदाधिकाऱ्यांच्या मागिल निवडणुकीचा दिनांक	विद्यमान समितीची मुदत ज्या दिवशी संपते तो दिनांक	शेरा
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)	(११)

नमुना - ई-२
[नियम ५ (२) पहो]

संस्थेच्या समितीने त्यांची मुदत संपण्याच्या सहा महिने अगोदर पाठवावयाच्या अहवालाचा नमुना

अ.क्र.	नोंदणी क्रमांक व संपूर्ण पत्ता यासह सहकारी संस्थेचे नाव	व्यवस्थापन समितीच्या मागील निवडणुकीचा निकाल ज्या दिवशी जाहीर झाला तो दिनांक	विद्यमान व्यवस्थापन समिती सदस्यांची मुदत ज्या दिनांकास संपेल तो दिनांक	उपविधीनुसार मतदार संघाचे नाव	प्रत्येक मतदारसंघातून निवडावयाच्या, व्यवस्थापन समितीच्या सदस्यांची संख्या	शेरा (७)
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)

टीप.— संस्थेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी/सचिव यांनी संस्थेची तात्पुरती मतदार यादी सात दिवसांच्या आत खालील बाबींचा अंतर्भाव करून देत असल्याबाबतचे प्रमाणपत्र खालीलप्रमाणे द्यावे.

प्रमाणपत्र

मी, श्री/श्रीमती. ————— मुख्य कार्यकारी अधिकारी / सचिव, ————— संस्था मर्या. —ह्या द्वारे प्रमाणित करतो की,

१. संस्था तात्पुरती मतदार यादी ही, मुदत संपण्याच्या दिनांकापूर्वी आणि १२० / १५० दिवस अगोदर तयार करील.

२. नमुना ई-२ मध्ये सादर केलेली माहिती खरी व संस्थेच्या अभिलेखाशी जुळणारी आहे.

३. तात्पुरत्या मतदार यादीमध्ये समाविष्ट करावयाचे तपशील हे या नियमातील नियम क्र.६ नुसार असतील.

ठिकाण : —————
दिनांक : —————

संस्थेची
मोहर

संस्थेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकार्याचे/सचिवाचे नाव व सही.

नमुना ई-३
तात्पुरती मतदार यादी
(नियम ७ व १० पहा)

१. संस्थेचे नाव व पत्ता : _____
२. नोंदणी क्रमांक व दिनांक : _____
३. तात्पुरती मतदार यादी प्रसिद्ध करण्याच्या दिनांकास एकूण सभासद : _____
४. तात्पुरती मतदार यादी प्रसिद्ध करण्याच्या दिनांकास एकूण पात्र मतदार : _____

अ.क्र.	सभासदाचे नाव (वर्णानुक्रमे) (आडनाव, नाव व वडिलांचे/पतीचे नाव)	सभासद क्र.	वय	स्त्री/पुरुष	पत्ता
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)

टीप.— संस्थेला तिचे कार्यक्षेत्र, तिच्या शाखा व निवडणूक घेण्यासाठी अनुकूलता विचारात घेऊन तात्पुरती मतदार यादी तयार करता येईल.

ठिकाण : _____

दिनांक : _____

संस्थेची
मोहर

_____ संस्थेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याचे/सचिवाचे नाव व सही.

नमुना ई- ३(१)

मतदार यादी

(नियम ७ व १० पहा)

१. संस्थेचे नाव व पत्ता : _____
२. नोंदणी क्रमांक व दिनांक : _____
३. तात्पुरती मतदार यादी प्रसिद्ध करण्याच्या दिनांकास एकूण सभासद : _____
४. तात्पुरती मतदार यादी प्रसिद्ध करण्याच्या दिनांकास एकूण पात्र मतदार : _____

अ.क्र.	सभासद संस्थेचे नाव	सभासद संस्था प्रतिनिधीचे नाव (आडनाव , पहिले नाव व मधले नाव)	सभासद क्र.	वय	स्त्री / पुरुष	पत्ता
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)

ठिकाण : _____

दिनांक : _____

संस्थेची
मोहर

निवडणूक निर्णय अधिकारी.

नमुना ई - ४

(नियम १९ पहा)

निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे कार्यालय, _____ (सद्याचे कार्यालयीन पदनाम नमूद करावे)

सहकारी संस्थेचे नाव _____ सहकारी संस्था मर्यादित. _____ तालुका _____ जिल्हा _____

नियम १९ द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करून आणि राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण किंवा जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी यांनी जाहीर केलेल्या उपरोक्त सहकारी संस्थेच्या समितीच्या सदस्यांच्या निवडणुकीकरिता मी, _____ (कार्यालयीन पदनाम) आणि जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी अथवा राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण यांच्या पूर्वमान्यतेने, _____ सहकारी संस्था मर्या. _____, तालुका _____, जिल्हा _____ यांच्या समितीच्या सदस्यांची निवडणूक घेण्याकरिता नियुक्त केलेला, निवडणूक निर्णय अधिकारी, याद्वारे, _____ मर्यादित, _____ तालुका _____ जिल्हा _____ म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या सहकारी संस्थेच्या समितीच्या सदस्यांची निवड करणाऱ्या निवडणुकीच्या कार्यक्रमातील विविध टप्पे तयार करीत व जाहीर करीत आहे आणि यासोबत जोडलेल्या अनुसूचीच्या स्तंभ- १ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या मतदारसंघाच्या किंवा मतदारसंघांच्या (यात यानंतर ज्याचा निर्देश संबंधित मतदारसंघ असा करण्यात आला आहे.) संबंधीतील निवडणुका घेण्याचे नियत करीत आहे.

अनुसूची

अ.क्र.	मतदार संघाचे नाव	नामनिर्देशनपत्रे दाखल करण्यासाठीचा दिनांक (ज्या जागी नामनिर्देशनपत्रे मिळतील ती जागा)	नामनिर्देशन पत्रांच्या प्रसिद्ध करणे.	नामनिर्देशन पत्रांची सूची प्रसिद्ध करण्याचा दिनांक व वेळ	वैध नामनिर्देशन पत्रांची सूची प्रसिद्ध करण्याचा दिनांक	उमेदवाराने नामनिर्देशन पत्रे मागे घेण्याचा दिनांक	निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांना निशाणीचे वाटप व अंतिम यादीचे प्रकाशन करण्याचा दिनांक	मतदान ज्या दिनांकास घेण्यात येईल तो दिनांक, वेळ व स्थळ	मतमोजणीचा निकाल घोषित करण्याचा दिनांक	
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)	(१०)	(११)

निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या कार्यालयाचा पत्ता :- _____

संपर्क क्र.:- _____ ई- मेल :- _____

निवडणूक निर्णय अधिकार्याचे नाव, स्वाक्षरी व मोहोर

राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण/ जिल्हा सहकारी निवडणूक अधिकारी यांच्या मान्यतेने

नमुना ई- ५

[नियम २०(२) पहा]

नामनिर्देशनपत्राचा नमुना

पासपोर्ट
आकाराचे
छायाचित्र

(..... सहकारी संस्था मर्या., तालुका, जिल्हा ची
सन — ते — या कालावधीसाठीची निवडणूक) (सूचकाने भरावयाचे)

मी, _____ याद्वारे श्री./श्रीमती _____ यांना या मतदारसंघातील उमेदवार म्हणून
नामनिर्देशित करित आहे.

१. मतदारसंघाचे नाव :-

२. उमेदवाराचे नाव :-

(आडनाव)

(नाव)

(वडिलांचे/पतीचे नाव)

३. उमेदवाराचे वय :- _____

४. उमेदवाराचा टपालाचा संपूर्ण पत्ता :-

(निवासी पत्त्याबाबतचा पुरावा व ओळखपत्राची छायांकित प्रत जोडावी)

५. संपर्क क्रमांक (अ) निवास / कार्यालय _____ (ब) भ्रमणध्वनी क्र.. _____

(क) ई- मेल आय डी _____ (ड) आधार कार्ड क्र. _____

६. मतदारसंघाचे नाव -

(एक) राखीव जागा असलेल्या मतदारसंघात उमेदवार ज्या अनुसूचित जातीचा किंवा अनुसूचित जमातीचा किंवा इतर मागास प्रवर्गाचा किंवा भटक्या जाती किंवा विमुक्त जमातीचा किंवा विशेष मागास प्रवर्गाचा असेल त्याचा तपशील नमूद करावा.

(दोन) ज्या मतदारसंघात उमेदवाराचे नाव नोंदलेले आहे त्या मतदारसंघाचे नाव (लागू असल्यास नमूद करावे)

(तीन) ज्यात उमेदवाराचे नाव मतदार म्हणून नोंदलेले असेल त्या पूर्विल्लेखित मतदारसंघाच्या मतदारांच्या यादीतील

उमेदवाराचा अनुक्रमांक:-

७. सूचकाचे नाव:-

(आडनाव)

(नाव)

(वडिलांचे /पतीचे नाव)

८. संपर्क क्रमांक (अ) निवास / कार्यालय

(ब) भ्रमणध्वनी क्र..

(क) ई- मेल आय डी

९. मतदारसंघाच्या मतदार यादीतील सूचकाचा अनुक्रमांक:-

सूचकाची स्वाक्षरी

१०. अनुमोदकाचे नाव

(आडनाव)

(नाव)

(वडिलांचे /पतीचे नाव)

११. मतदारसंघाच्या मतदार यादीतील अनुमोदकाचा अनुक्रमांक-

अनुमोदकाची स्वाक्षरी

उमेदवाराचे प्रतिज्ञापत्र

निवडून आल्यास, संस्थेच्या समितीचा सदस्य म्हणून सेवा करण्याची माझी तयारी, मी, याद्वारे व्यक्त करतो.

दिनांक

उमेदवाराची स्वाक्षरी

उमेदवाराचे प्रतिज्ञापत्र

मी, याद्वारे घोषित करतो की, महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० चे कलम ७३ कअ मध्ये नमूद केलेली कोणतीही अपात्रता मी धारण करीत नाही.

दिनांक

उमेदवाराची स्वाक्षरी

(अनुसूचित जाती / अनुसूचित जमाती / इतर मागासवर्ग/ भटक्या जमाती / विमुक्त जाती / विशेष मागास प्रवर्ग यांतील) उमेदवाराने कलम ७३ ब अन्वये द्यावयाचे प्रतिज्ञापत्र.

मी, याद्वारे, घोषित करतो की, मी या जाती/ जमाती मधील असून सदरची जात / जमाती ही महाराष्ट्रामध्ये या राखीव प्रवर्गात मोडते. मी सदरच्या राखीव प्रवर्गात मोडत असल्याचे सक्षम अधिकाऱ्याने दिलेल्या, जातीच्या प्रमाणपत्राची साक्षांकन केलेली छायांकित प्रत सोबत जोडत आहे.

उमेदवाराची स्वाक्षरी

निशाणी निवडण्याबद्दलचे प्रतिज्ञापत्र

मी, याद्वारे, घोषित करतो की, माझ्या निवडणुकीसाठी मी निवडलेल्या निशाण्या, माझ्या पसंतीक्रमाने, खाली दर्शविल्या आहेत.—

१.

२.

३.

उमेदवाराची सही

नामनिर्देशनपत्राचा अनुक्रमांक..... हे नामनिर्देशनपत्र माझ्या कार्यालयात मला (तास) वाजता..... रोजी (दिनांक) उमेदवाराकडून/उमेदवाराच्या सूचकाकडून देण्यात आले.

दिनांक

निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची सही

नामनिर्देशनपत्राची पोचपावती व छाननीची नोटीस

(नामनिर्देशनपत्र सादर करणाऱ्या व्यक्तीला द्यावयाचे)

नामनिर्देशन पत्राचा अनुक्रमांक - सहकारी संस्था मर्या.,..... मतदारसंघातील निवडणुकीसाठी उमेदवार यांचे नामनिर्देशनपत्र उमेदवाराकडून/उमेदवाराच्या सूचकाकडून मिळाले.

सर्व नामनिर्देशनपत्रांची छाननी(तास)वाजता रोजी (दिनांक)..... ठिकाणी करण्यात येईल.

ठिकाण :.....

दिनांक :.....

मोहोर

निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची सही

नमुना ई -६

(नियम २७ पहा)

उमेदवारी मागे घेण्याबाबत नोटीस

..... सहकारी संस्था मर्या.,
 तालुका, जिल्हा च्या समितीची मतदारसंघातील निवडणूक.

निवडणूक निर्णय अधिकारी,
 यांस,

महोदय,

मी, वरील निवडणुकीतील उमेदवार, याद्वारे नोटीस देतो की, मी माझी उमेदवारी मागे घेत आहे.

ठिकाण :

दिनांक :

उमेदवाराची सही.

ही नोटीस मला माझ्या कार्यालयात, दिनांक रोजी वाजता श्री.(नाव)
 यांच्याकडून देण्यात आली.

दिनांक :

निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची सही.

उमेदवारी मागे घेण्याची नोटीस मिळाल्याची पोचपावती

(नोटीस पोचवणाऱ्या व्यक्तीच्या स्वाधीन करावयाची)

..... सहकारी संस्था मर्या. या समितीच्या
 मतदारसंघातील निवडणुकीतील उमेदवार यांनी दिलेली, उमेदवारी मागे घेण्याबाबतची नोटीस मला
 माझ्या कार्यालयात रोजी (दिनांक) वाजता (तास) * यांच्याकडून देण्यात आली.

दिनांक :

निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची सही.

* येथे योग्य असेल त्या प्रमाणे पुढीलपैकी एक पर्याय दाखल करावा.-

१. उमेदवार
२. ही नोटीस हवाली करण्यासाठी उमेदवाराने लेखी प्राधिकृत केलेली, उमेदवाराची सूचक व्यक्ती
३. वर नमूद केल्याप्रमाणे लेखी प्राधिकृत केलेला उमेदवाराचा निवडणूक प्रतिनिधी.

नमुना ई -७

(नियम २८ पहा)

निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची अंतिम यादी

.....सहकारी संस्था मर्या.,
..... तालुका, जिल्हा यांच्या समिती सदस्यांची मतदारसंघातील निवडणूक

अ.क्र.	उमेदवाराचे नाव	उमेदवाराचा पत्ता	उमेदवाराला नेमून दिलेली निशाणी
(१)	(२)	(३)	(४)

ठिकाण :.....

दिनांक :.....

.....
निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची सही.

टीप.— निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची नावे त्यांच्या आडनावाच्या इंग्रजी वर्णमालेप्रमाणे लिहावीत. आडनाव नसल्यास त्यांच्या पहिल्या नावाप्रमाणे यादी तयार करण्यात यावी. सदर यादी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याच्या कार्यालयाच्या व संस्थेच्या नोंदणीकृत कार्यालयाच्या सूचना फलकावर प्रसिद्ध करण्यात यावी.

नमुना ई- ८

[नियम २९(१) पहा]

निवडणूक प्रतिनिधींची नेमणूक

.....सहकारी संस्था मर्या.,
तालुका,जिल्हायांचीमतदारसंघातील समितीची निवडणूक

प्रति,

निवडणूक निर्णय अधिकारी,

मी,वरील निवडणुकीतील उमेदवार, याद्वारे अशी नोटीस देतो की, मी
(मतदार यादीतील अनुक्रमांक.....) याची उक्त निवडणुकीत माझा निवडणूक प्रतिनिधी म्हणून आजपासून नेमणूक करित आहे.

ठिकाण :

दिनांक :

.....
 उमेदवाराची सही.

मी वरील नेमणूक स्वीकारित आहे.

ठिकाण :

दिनांक :

.....
 निवडणूक प्रतिनिधीची सही.

नमूना ई- ८अ

(नियम ३० पहा)

मतदान प्रतिनिधींची/मतमोजणी प्रतिनिधींची नेमणूक

..... सहकारी संस्था मर्या.,
..... तालुका, जिल्हा यांची मतदारसंघातील समिती सदस्यांची निवडणूक.

प्रति,

निवडणूक निर्णय अधिकारी / मतदान केंद्राध्यक्ष,

मी, विद्यमान निवडणुकीतील उमेदवार याद्वारे , विनंती करतो की, मी
यांना मतदान प्रतिनिधी म्हणून मतदान केंद्रात मतदान केंद्र/मतदान मंडप क्रमांक ————— येथे उपस्थित राहण्यासाठी नियुक्त करीत आहे.

दिनांक :

.....
उमेदवाराची सही.

मी मतदान प्रतिनिधी म्हणून काम करण्यास संमती देतो.

दिनांक :

.....
मतदान प्रतिनिधीची सही.

निवडणूक निर्णय अधिकारी / मतदान अधिकारी यांच्यासमोर सही करून मतदान / मतमोजणी प्रतिनिधीने द्यावयाचे प्रतिज्ञापत्र.

मी, याद्वारे घोषित करतो की, मी मतदारसंघातील निवडणुकीच्या वेळी, अधिनियम किंवा त्याखालील नियम किंवा उपविधी अन्वये निषिद्ध असलेले कोणतेही कृत्य करणार नाही.

दिनांक :

मतदान प्रतिनिधीची / मतमोजणी प्रतिनिधीची सही.

दिनांक :

माझ्यासमोर सही केली.

निवडणूक निर्णय अधिकारी/मतदान अधिकारी.

नियम ई- ९

(नियम ३२ पहा)

बिनविरोध निवडणुकीच्या निकालाच्या प्रतिज्ञापत्राचा नमुना

.....सहकारी संस्था मर्या.,
 तालुका जिल्हा यांची मतदारसंघातील सन ते या कालावधीसाठीची निवडणूक.
 निवडणुकीचे वर्ष :

महाराष्ट्र सहकारी संस्था निवडणूक नियम २०१४ च्या नियम ३० मधील तरतुदींना अनुसरून, मी घोषित करतो की, श्री./श्रीमती
 वरील मतदारसंघातील एक जागा/अनेक जागा भरण्यासाठी यथोचितरीत्या निवडून आले आहेत / निवडून आले आहेत कारण
 त्या मतदारसंघात तो एकटाच बिनविरोध उमेदवार होते/ते एकटेच बिनविरोध उमेदवार होते.

मी असेदेखील प्रमाणित व घोषित करतो की, व्यवस्थापन समिती तयार करण्यासाठी निवडून घ्यावयाच्या जागांवर वर नमूद केलेले उमेदवार
 यथोचितरीत्या निवडून आलेले आहेत.

ठिकाण :

दिनांक :

.....
निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची सही.

नमूना ई-१०
(नियम ३५ पहा)
मतपत्रिकेचा नमुना

..... सहकारी संस्था मर्या.,
..... ता. जिल्हा यांची मतदारसंघातील निवडणूक.

निवडणुकीचे वर्ष

अनुक्रमांक

..... सहकारी संस्था मर्या.,
....., ता., जिल्हा यांची मतदारसंघातील निवडणूक.

निवडणुकीचे वर्ष

अ.क्र.	उमेदवाराचे नाव	नेमून दिलेली निशाणी
(१)	(२)	(३)

नमूना ई -११
(नियम ४१ पहा)
आक्षेपित मतांची यादी

..... सहकारी संस्था मर्या.
....., ता., जि. यांची निवडणूक.

- (अ) मतदारसंघाचे नाव
- (ब) मतदान केंद्र (ठिकाण)
- (क) मतदान केंद्राचा क्रमांक (असल्यास)

नोंदीचा अनुक्रमांक	मतदाराचे नाव	मतदारांच्या यादीतील मतदाराचा अनुक्रमांक	मतदाराची सही किंवा अंगठ्याची निशाणी व त्याचा पत्ता	आक्षेप घेणाऱ्या व्यक्तीचे नाव
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)

दिलेली अनामत रक्कम (रु.)	ओळखीबाबतचा पुरावा	प्रत्येक बाबतीतील मतदान केंद्राध्यक्षाचा आदेश	अनामत रक्कम परत करण्यात येईल तेव्हा ती मिळाल्याबद्दल आक्षेपकाची सही	अनामत रक्कम परत न दिल्यास मतदान केंद्राध्यक्षाचे शेरे
(६)	(७)	(८)	(९)	(१०)

ठिकाण

दिनांक

मतदान केंद्राध्यक्षाची सही

नमुना ई -१२

[नियम ४६ पहा]

अंध किंवा अपंग मतदाराच्या सोबत्याने करावयाच्या प्रतिज्ञापत्राचा नमुना

.....सहकारी संस्था मर्या.,
....., ता. जि. यांची मतदारसंघातील सन ते या कालावधीसाठीची समिती
सदस्यांची निवडणूक.

मतदान केंद्राचा क्रमांक व नाव

मी, वय रा.

याद्वारे घोषित करतो की,

(अ) मी श्री/श्रीमती यांचा सोबती म्हणून काम करू इच्छितो,
ते वरील निवडणूकीतील अंध/अपंग मतदार असून मतदारांच्या यादीतील अनुक्रमांक वर त्यांचे नाव आहे.

(ब) मी आजच्या दिवशी यापूर्वी कोणत्याही मतदान केंद्रावर इतर कोणत्याही मतदाराचा सोबती म्हणून काम केलेले नाही.

(क) उपरोक्त मतदाराच्या वतीने मी नोंदलेले मत गुप्त ठेवीन.

ठिकाण

दिनांक

सोबत्याची सही.

नमूना ई -१३

[नियम ४६(२) पहा]

अंध किंवा अपंग मतदारांची यादी

..... सहकारी संस्था मर्या.,
, ता., जि. यांची मतदारसंघातील व्यवस्थापन समिती सदस्यांची निवडणूक.

मतदान केंद्राचा क्रमांक व नाव

मतदाराचा अनुक्रमांक	मतदाराचे संपूर्ण नाव	सोबत्याचे संपूर्ण नाव	सोबत्याचा पत्ता	सोबत्याची सही किंवा अंगठ्याचा ठसा
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)

ठिकाण

दिनांक

मतदान केंद्राध्यक्षाची सही.

नमूना ई-१४

[नियम ४८(२) पहा]

प्रदत्त मतदारांची यादी

..... सहकारी संस्था मर्या.,
....., ता., जि. यांची निवडणूक.

- (अ) मतदारसंघाचे नाव
- (ब) मतदान केंद्र (ठिकाण)
- (क) मतदान केंद्राचा क्रमांक (असल्यास)

नोंदीचा अनुक्रमांक	मतदाराचे नाव	मतदार यादीतील मतदाराचा अनुक्रमांक	मतदाराचा पत्ता	प्रदत्त मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक	ज्या व्यक्तीने पूर्वीच मतदान केले असेल त्याला देण्यात आलेल्या मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक	मतदाराची सही किंवा अंगठ्याचा ठसा
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)

ठिकाण

दिनांक

.....
मतदान केंद्राध्यक्षाची सही.

नमूना ई -१५

(नियम ५१ पहा)

मतपत्रिकांचा हिशेब

.....सहकारी संस्था मर्या.,
,ता., जि. यांची मतदारसंघातील निवडणूक

अ.क्र.	मतदानकेंद्राचे नाव	अ.क्र. पासून पर्यंत	एकूण संख्या
(१)	(२)	(३)	(४)
एक.	मतदान केंद्राध्यक्षास मतदान केंद्रावर आणि जर मतदान केंद्रावर एकापेक्षा अधिक मंडप असल्यास प्रत्येक मंडपावर मिळालेल्या मतपत्रिकांची संख्या.		
दोन.	मतदारांना दिलेल्या मतपत्रिकांची संख्या		
तीन.	परत केलेल्या, वापरात न आणलेल्या, मतपत्रिकांची संख्या.		
चार.	रद्द केलेल्या मतपत्रिकांची संख्या		
पाच.	प्रदत्त मतदानासाठी वापरलेल्या मतपत्रिकांची संख्या		

ठिकाण :

.....

दिनांक :

मतदान केंद्राध्यक्षाची सही.

टीप.— मतदान केंद्रावर एकापेक्षा अधिक मतदान मंडप असल्यास अशा प्रत्येक मतदान मंडपाच्या बाबतीत या नमुन्यामध्ये वेगळा हिशेब ठेवण्यात येईल.

नमुना ई -१६
(नियम ५१ व ६३ पहा)
निकालपत्राचा नमुना

.....सहकारी संस्था मर्या.,
.....,ता.,जि.यांचीमतदारसंघातील निवडणूक.

मतदान केंद्र	अ.ब.क.ड. इत्यादींना मिळालेली एकूण वैध मते	एकूण वैध मते	फेटाळण्यात आलेली मते	संख्या
अ.क्र. मतदान केंद्राचे नाव	अ ब क ड		मतदान केंद्रावरील एकूण मते	प्रदत्त मते

..... या मतदान केंद्रावर(मतदान केंद्रांवर) नोंदविलेल्या मतांची एकूण संख्या.

ठिकाण :

दिनांक :

.....

निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची सही.

नमूना ई -१७

(नियम ६४ पहा)

निवडणूक निकालाचा आणि समितीच्या सदस्यांची नावे घोषित करण्याचा नमुना

..... सहकारी संस्था मर्या.,
 ता., जि. यांची,
 (एक) (कालावधीसाठी) निवडणूक
 (दोन) मतदारसंघाचे नाव :-

अ. क्र. (१)	उमेदवाराचे नाव व पत्ता (२)	उमेदवारांना मिळालेली एकूण वैध मते (३)
१		
२		
३		

(अ) एकूण वैध मते -

(ब) एकूण अवैध मते -

(क) एकूण प्रदत्त मते -

मी घोषित करतो की, (नाव) (पत्ता)
 हे यथोचितरित्या निवडून आलेले आहेत.

.....
 निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची सही.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

राजगोपाल देवरा,

शासनाचे सचिव.